

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

”Tullaanko sitten ajatelleeksi, ettei Salkkarit ole lapsille suositeltavaa katsottavaa?”

Mediakasvatuskumppanuus varhaiskasvatuksessa

Saana Keränen

Sosiaalialan koulutusohjelman opinnäytetyö

Sosiaali- ja terveysala

Lapsi- ja nuorisotyö

Sosionomi(AMK)

KEMI/TORNIO 2010

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

Tekijä:	Saana Keränen
Opinnäytetyön nimi:	”Tullaanko sitten ajatelleeksi, ettei Salkkarit ole lapsille suositeltavaa katsottavaa?” Mediakasvatuskumppanuus varhaiskasvatuksessa
Sivuja (+liitteitä):	48 (+5)
<p>Opinnäytetyön kuvaus: Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää päiväkotiväen ja kodin mediakasvatuskumppanuutta. Tutkimuksella selvitettiin myös perheiden mediarutiineja, erityisesti television katsomista. Lisäksi yhtenä tavoitteena oli kartoittaa mediakasvatusta kodeissa ja päiväkodeissa.</p> <p>Teoreettinen ja käsitteellinen esittely: Opinnäytetyöni teoreettisessa osassa käsittelen perheiden mediarutiineja ja television roolia perheenjäsenenä. Käsittelen myös mediakasvatusta käsitteenä ja siihen kuuluvia aiheita. Lisäksi perehdyn työssäni varhaiskasvatuksen mediakasvatuskumppanuuteen.</p> <p>Metodologinen esittely: Aineiston keräsin haastattelemalla kahta lastentarhanopettajaa, yhteensä neljää lasta pareittain ja kahta vanhempaa. Haastattelut toteutin teemahaastatteluina yksilöittäin. Ainoastaan lapsia haastattelin pareittain. Litteroidun aineiston analysoin käyttämällä menetelmänä sisällönanalyysia.</p> <p>Keskeiset tutkimustulokset: Tuloksiksi sain, että päiväkodin henkilökunta ja vanhemmat toteuttavat mediakasvatusta jonkun verran yhdessä. Mediakasvatuskumppanuutta toteutetaan keskustelemalla perheiden kanssa varhaiskasvatussuunnitelmia tehdessä vuosittain sekä silloin, jos päiväkodin henkilökunnalle herää huoli yksittäisen lapsen median käytöstä. Tutkimustulokset osoittavat, että mediakasvatus on vielä tuntematon kasvatusaihe lastentarhanopettajille. Heillä ei ole koulutusta mediakasvatuksesta. Lasten mediankäyttö on aikuisten vastuulla.</p> <p>Johtopäätökset: Mediakasvatuskumppanuus varhaiskasvatuksessa on vielä suhteellisen tuntematon asia. Mediakasvatuksen katsotaan kuuluvan lasten vanhemmille ja päiväkotiväen rooli on kannustaa, tukea ja ohjata vanhempia mediakasvatuksessa.</p>	
Asiasanat: varhaiskasvatus, perheiden mediarutiinit, televisio, mediakasvatus, mediakasvatuskumppanuus	

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

Author:	Saana Keränen
Title:	Does it even cross one's mind that Salkkarit would be inappropriate for children to watch? Media education partnership between home and in early childhood education.
Pages (+appendixes):	48 (+5)
<p>Thesis description: The aim of my thesis was to examine the media education partnership of home and day-care personnel. The study also determined families' media routines, especially watching television. In addition, one goal was to explore media education at homes and day care centres.</p> <p>Theoretical summary: In the theoretical part of my thesis I discuss families' media routines and the role of television as a member of family. I also handle the concept of media education and related topics. In my work I focus on media education partnership in early childhood education.</p> <p>Methodological summary: The material was collected by interviewing two kindergarten teachers, two parents and four children were interviewed. Besides children, the interviews were carried out individually. I interviewed children as pairs. The material was analyzed by using the method of content analysis.</p> <p>Main results: The results showed that the kindergarten staff and parents carry out media education to some extent together. Media education partnership is implemented through discussions with families when making annual early childhood education plans and if the day care center staff raises concerns about an individual child's media use. The results show that media education is still an educational theme for kindergarten teachers. They have no training in media education. Adults take responsibility for children's media consumption.</p> <p>Conclusions: Partnership for media education in early childhood education is still a relatively unknown matter. Media education is considered to belong to parents and day care personnel's role is to encourage, support and guide parents in media education.</p>	
Key words: early childhood education, families' media routines, television, media education, media education partnership	

SISÄLLYSLUETTELO

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	1
2	METODOLOGINEN OSIO	3
2.1	Tutkimustehtävät	3
2.2	Tutkimusjoukko ja aineiston keruu- ja analyysimenetelmä	4
2.3	Opinnäytetyö prosessina.....	7
3	MEDIAKASVATUSRUTIINIT.....	11
3.1	Media ja 5-6 -vuotias	11
3.2	Televisio perheenjäsenenä.....	12
3.3	Aikuisilla on vastuu television kohtuullisesta käytöstä.....	14
3.4	Perheiden mediapelisääntöjä	17
3.5	Turvallinen mediankäyttö.....	18
3.6	Mediapelit ja -traumat	20
4	MEDIAKASVATUS	23
4.1	Mediakasvatus	23
4.2	Mediakasvatusta ohjaavat asiakirjat	24
4.3	Mediakasvatukseen liittyviä käsitteitä.....	24
4.4	Mediakasvatus kotona	25
4.5	Mediakasvatus päiväkodissa	26
4.6	Suojeleva mediakasvatus turvallisen median käytön lähtökohtana	29
5	MEDIAKASVATUSKUMPPANUUS	31
5.1	Kasvatuskumppanuus varhaiskasvatuksessa	31
5.2	Mediakasvatuskumppanuus varhaiskasvatuksessa.....	32
5.3	Päiväkodin mediakasvatuksen yhteistyö kodin kanssa	36
6	POHDINTA.....	40
	LÄHDELUETTELO.....	46
	LIITTEET	49

1 JOHDANTO

Medialla on nykyään suuri osuus lasten elämässä (Niinistö & Ruhala & Henriksson & Pentikäinen 2006, 13). Lapsi tarvitsee aikuista turvakseen ja tuekseen, koska ei pysty yksin käsittelemään kaikkea median tarjoamaa (Salokoski 2007, 76). Opinnäytetyöni aiheena on mediakasvatus varhaiskasvatuksessa. Tarkastelen lähemmin mediakasvatuskumppanuutta. Valitsin aiheen, koska se on ajankohtainen ja mielenkiintoinen. Opinnoissa mediakasvatusta ei ole paljon käsitelty, joten opinnäytetyötä tehdessäni perehdyn aiheeseen tarkemmin. Uskon, että saamastani tiedosta, on minulle hyötyä tulevaisuudessa lastentarhanopettajana. Medialla on tullut suuri osa lasten arkea, lähes perheen kolmas vanhempi, jolta lapsi oppii suuren osan tiedoistaan.

Median sisältämät viestit välittävät yhteiskunnassamme vallitsevia arvoja, mutta muokkaavat myös todellisuuttamme ja asenteitamme tarjoamalla erilaisia malleja ja arvoja omaksuttavaksi. Lapsen elämänpiiriin kuuluville ihmisillä on merkittävä rooli olla vaikuttamassa siihen, ettei lapsen arvo- ja todellisuuskäsitys eikä maailmankuva rakennu yksinomaan median pohjalta. (Niinistö & Ruhala & Henriksson & Pentikäinen 2006, 16.)

Lasten television katselun määrään vaikuttavat monet tekijät. Erityisesti vanhemmilla on merkittävä vaikutus lasten katselutottumuksiin. Katselutottumukset syntyvät perheen elämäntapojen, televisiota koskevien asenteiden ja vanhempien esimerkin pohjalta. Vanhemmat ottavat kantaa esimerkiksi siihen, kuinka paljon televisiota pidetään auki, katsellaanko televisiota yhdessä vai yksin, millaisia ohjelmia vanhemmat itse katselevat ja miten lasten katselua säädellään.

Opinnäytetyötäni olen rajannut koskemaan erityisesti televisiota ja 5-6 -vuotiaita lapsia. Viisi -kuusivuotiaat lapset osaavat jo omatoimisesti käyttää medialaitteita, kuten televisiota. Vanhempien suhtautuminen muuttuu sallivammaksi koskien lasten itsenäisempää television katsomista. 5-6-vuotiaana televisio-ohjelmat vaikuttavat lasten leikkeihin. Iän rajaaminen auttoi haastateltavien valitsemista, ja rajaamaan myös teoriaa koskemaan lähinnä 5-6-vuotiaita lapsia. Media itsessään on laaja käsite, joten olen tehnyt valinnan, että tarkastelen opinnäytetyössäni pääsääntöisesti vain yhtä osa-aluetta, televisiota. Sähköisistä viestimistä etenkin televisio muokkaa lasten todellisuutta, koska sitä katsotaan päivittäin.

Mediakasvatus kiinnostaa itseäni aiheen ajankohtaisuuden lisäksi siksi, että voin itse sosionomiksi valmistuttuani työskennellä esimerkiksi lastentarhanopettajana ja toteuttaa silloin itsekkin mediakasvatusta osana työtäni. Mediakasvatus on siis yksi osa sosionomin työkenttää. Mediakasvatuskumppanuus kiinnosti itseäni aiheena, koska en ollut ennen opinnäytetyön aloittamista ajatellut sitä laisinkaan. Minua mietitytti, kuinka mediakasvatuskumppanuutta toteutetaan käytännössä kodin ja päiväkodin yhteistyönä. Lisäksi halusin tietää, onko se kuinka tietoisesti toteutettua ja kuinka päiväkotit ja perheet suhtautuvat mediakasvatukseen.

Opinnäytetyöni on laadultaan kvalitatiivinen eli laadullinen. Toteutan opinnäytetyöni laadullisilla menetelmillä. Tutkimusaineiston olen kerännyt kahdessa Kemin päiväkodissa. Molemmissa päiväkodeissa haastattelin yksilohaastatteluina lastentarhanopettajaa ja vanhempaa sekä ryhmähaastatteluina kahta lasta. Opinnäytetyössäni olen merkinnyt vastaajat numeroin 1-8. Vastaajat 1 ja 2 ovat lastentarhanopettajia, vastaajat 3 ja 4 ovat vanhempia sekä vastaajat 5-8 ovat lapsia. Opinnäytetyöni etenee metodologisesta osiosta teoriaan perheiden mediarutiineihin sekä televisioon roolia perheenjäsenenä. Lisäksi käsittelen lasten mediapelkoja ja –traumoja. Mediarutiinien jälkeen kerron mediakasvatuksesta. Aloitan esittelemällä 5-6-vuotiaita ja mediaa. Mediakasvatuksessa avaan yleisimpiä mediakasvatukseen liittyviä käsityksiä, kuten medialukutaito ja mediakriittisyys. Mediakasvatuksen jälkeen perehdyn mediakasvatuskumppanuuteen ja päiväkodin ja kotien mediakasvatukseen liittyvään yhteistyöhön. En kirjoita tutkimustuloksista ja johtopäätöksistä omaa kappaletta, vaan liitän ne osaksi koko opinnäytetyötä. Lopuksi on omaa pohdintaani mediarutiineista, lasten television katsomisesta, mediakasvatuksesta ja mediakasvatuskumppanuudesta.

2 METODOLOGINEN OSIO

2.1 Tutkimustehtävät

Opinnäytetyöni tutkimustehtävänä on selvittää mediakasvatusta varhaiskasvatuksessa. Haluan ennen kaikkea saada selville, miten mediakasvatuskumppanuus toteutuu päiväkotiväen ja perheiden välillä.

Opinnäytetyöni tutkimuskysymyksiä on kolme. Kysymykset liittyvät vanhempien, lastentarhanopettajien ja lasten mielipiteisiin mediakasvatuksesta. Ensimmäinen kysymys käsittelee ennen kaikkea kotien ja perheiden mediarutiineja ja television käyttöä, mutta myös päiväkotien mediarutiineja.

Mediarutiinit – mitä, minkälaisia?

Kysymykseni käsittelevät muun muassa, mikä on television rooli kodeissa. Pienet lapset itse eivät osaa rajata television katsomistaan esimerkiksi vapaa-ajan toiminnaksi tai he katsovat televisiota muutenkin kuin vain rentoutuakseen. Tämän takia vanhemmilla on vastuu ohjata sekä rajoittaa lasten television katsomista. Osa kysymyksistä liittyi tähän. Lisäksi haastattelun mediarutiini-osuus koski myös perheiden mediapelisääntöjä ja perheiden ja päiväkodin mahdollisia yhteisiä mediapelisääntöjä.

Halusin ottaa mediarutiinit mukaan tutkimuskysymykseksi, koska näin sain lasten näkökulman ja äänen kuuluviin. Mediakasvatus ja mediakasvatuskumppanuus ovat käsitteitä lapsille, kuten myös välillä aikuisille, liian vaikeita. Mediarutiineista, kuten television katselusta, suosikki televisio-ohjelmista, peloista, kysyminen oli lapsille mielekästä.

Toinen tutkimuskysymys käsitteli **mediakasvatusta kodeissa ja päiväkodeissa.**

Halusin selvittää tutkimuskysymyksen avulla, miten ja minkälaista mediakasvatusta perheet ja mitä päiväkoti toteuttavat. Lastentarhanopettajille kysyin, kuinka tärkeäksi he kokevat mediakasvatuksen ja minkälaisia mediakasvattajia he kokevat olevansa.

Viimeinen eli kolmas kysymykseni oli **Vanhemmat ja päiväkoti mediakasvattamassa yhdessä, mediakasvatuskumppanuus.** Tällä kysymyksellä halusin selvittää kenelle haastattelemini henkilöiden mielestä mediakasvatus kuuluu. Jaetaanko kasvatusvastuu-

ta perheiden ja kodin välillä? Mediakasvatuskumppanuudessaakin tärkeää on vanhempien tukeminen, kuten päiväkodin ja perheiden kasvatuskumppanuudessa yleensä. Tähän kysymykseen lukeutuvat esimerkiksi tavat, joiden avulla perheitä tuetaan. Halusin myös tietää, missä asioissa perheet kaipaavat neuvoja ja ohjausta mediakasvatukseen. Lisäksi tärkeä asia on, miten mediakasvatuskumppanuutta käytännössä toteutetaan.

2.2 Tutkimusjoukko ja aineiston keruu- ja analyysimenetelmä

Käytin tutkimuskysymysten ratkaisemiseen aineistonhankintamenetelmänä teemahaastattelua. Haastattelin kahdessa eri päiväkodissa lastentarhanopettajaa, vanhempaa ja kahta lasta pareittain valmiiksi muotoiltujen teemojen avulla ilman valmiita vastausvaihtoehtoja. Keräsin aineiston elokuussa 2010.

Haastattelemalla sain tietää lastentarhanopettajien ja vanhempien mediarutiineista ja mediakasvatuksesta sekä heidän mediakasvatuskumppanuudestaan. Käytin aineistonhankintaan haastattelua, koska sillä voidaan selvittää ihmisen ajatuksia, käsityksiä ja merkityksiä. Teemahaastattelussa haastattelu tapahtuu valittujen teemojen kautta. Teemojen pohjalta käydään keskustelua. Teemojen käyttäminen tuo haastateltavien omat näkökulmat esille eri tavalla kuin ne tulisivat esiin etukäteen strukturoidussa haastattelussa. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 41–48.) Puolistrukturoiduissa teemahaastatteluissa haastateltavilla on mahdollisuus esittää todellisia käsityksiään ja merkityksiään ilman valmiita vastausvaihtoehtoja.

Opinnäytetyöni aineistonhankintaan liittyi myös eettisiä kysymyksiä. Eettisiä haasteita ovat luottamuksellisuus, yksityisyys ja informointiin perustuva suostumus (Hirsjärvi & Hurme 2000, 20). Käyttäessäni nauhuria minun oli saatava lupa sen käytölle haastateltavilta ja kerrottava, milloin nauhoitan heidän puheitaan. Käsittelin tietoja luottamuksellisesti säilyttäen tutkittavien anonymiteetin.

Haastateltavista kaikki olivat naisia ja lapset olivat tyttöjä. Päiväkodit valitsivat haastattelemani vanhemmat sekä lapset, ja samalla kysyivät heidän suostumuksensa sekä vanhemmilta luvat haastatella heidän lapsiaan. Toteutin haastattelut elokuun 2010 aikana. Kävin haastattelemassa kaikkia haastateltavia päiväkodissa. Toteutin haastattelut teemahaastattelurunkojeni pohjalta (LIITE 1-3). Teemahaastattelun teemat nousivat tutkimuskysymysten pohjalta. Tutkimuskysymykset muotoutuivat teoriasta lähtien.

Teemahaastattelun luonteeseen kuuluu haastattelujen tallentaminen. Vain tällä tavoin saadaan haastattelu sujumaan nopeasti ja ilman katkoja. Kun pyritään saamaan aikaan mahdollisimman luontevaan ja vapautuneeseen keskusteluun, olisi haastattelijan pystyttävä toimivaan ilman kynää ja paperia. haastateltavat unohtavat hyvin pian nauhurin olemassaolon, vaikka alussa sitä jännittävätkin. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 92.)

Haastattelun toteuttamiseen on monia tapoja. Tavallisin tapa on tehdä yksilöhaastatteluja. Aloittavasta tutkijasta ne voivat tuntua helpommin toteutettavilta. Ryhmähaastattelut ovat myös monissa tapauksissa käyttökelpoinen menettely. Ryhmähaastattelun alalajina on muun muassa parihaastattelu. Ryhmähaastattelua voidaan pitää keskusteluna, jonka tavoite on verraten vapaamuotoinen. Siinä osanottajat kommentoivat asioita melko spontaanisti. Ryhmähaastattelussa haastattelijalla puhuu useille haastateltaville yhtä aikaa ja suuntaa väliin kysymyksiä myös ryhmän yksittäisille jäsenille. Ryhmähaastattelulla on joitakin etuja, kun sitä verrataan yksilöhaastatteluihin. Ennen kaikkea sen avulla saadaan nopeasti tietoa samanaikaisesti usealta vastaajalta. Monet pitävät sitä helpompana menetelmänä kuin yksilöhaastattelua. Mielipiteiden saaminen pieniltä lapsilta, jotka ovat haastattelutilanteissa usein arkoja tai ujoja, on helpompaa ryhmähaastatteluiden avulla kuin muilla menetelmillä. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 61–62.)

Haastattelutilanteet olivat keskustelunomaisia, mutta johdin itse keskustelua tekemällä kysymyksiä. Ennen haastattelua annoin lyhyen tiivistelmän opinnäytetyöni aiheesta eli mediakasvatuksesta ja – kasvatuskumppanuudesta päiväkotiin lastentarhanopettajille, vanhemmille, joita aioin haastatella ja perheille, joiden lasta haastattelin. Päiväkoti oli saanut tiedon opinnäytetyöstäni ja haastatteluista jo aikaisemmin, koska kaupungin päivähoiton johtaja oli lähettänyt heille jo tutkimussuunnitelmani. Ennen haastattelua pyysin kirjallisen haastatteluluvan vanhemmilta, joiden lapsia haastattelin. Haastattelin lastentarhanopettajia ja vanhempia jokaista yksitellen ja lapsia pareittain. Jokainen haastattelu kesti 20 minuutista 45 minuuttiin. Purin haastattelut sana sanalta tietokoneelle, Aineistoa tuli yhteensä reilu 13 sivua.

Laadullinen tutkimus kuuluu empiirisen tutkimustyyppin piiriin havaintoaineiston tarkastelu- ja kommentointitavan mukaan. Tutkimusmenetelmän ollessa haastattelu voidaan analysoinnin tueksi esitellä lainauksia haastatteluista, mikä voi osaltaan parantaa tutkimuksen luotettavuutta. Laadullista tutkimusta pidetään vapaamuotoisena ja syvällisempänä kuin määrällistä tutkimusta. Laadullisen tutkimuksen ilmiänsä pidetään tekstiä, kun taas määrällisen ilmiänsä lukuja. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 21–22.)

Litteroituani haastattelut analysoin aineiston syksyn 2010 aikana. Käytin analyysimenetelmänä aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Laadullisen tutkimuksen yleisimpänä analyysimenetelmänä käytetään sisällönanalyysia. Sisällönanalyysissa tutkijan täytyy päättää, mikä kerätyssä aineistossa kiinnostaa, kerätä ne yhteen muusta aineistosta ja teemoittaa aineisto. Tutkijan on itse kuitenkin analyysimenetelmistä huolimatta tuotava analyysinsa viisaus esille, mikään analyysimenetelmän ohje ei kerro, miten se tulisi tehdä. Valitsin sisällönanalyysin menetelmäksi, koska sen avulla tarkastellaan inhimillisiä merkityksiä. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissa aineistosta nousevat esille tutkittavien omat ajatukset ilman ennakkokäsitysten vaikutusta. Puhdas aineistolähtöinen analyysi on kuitenkin lähes mahdoton toteuttaa. Analyysiyksiköiden etsimistä ohjasivat analyysissani tutkimuskysymykset ja niiden pohjalta muodostetut teemat. Analyysissa etenin tiettyjen vaiheiden mukaisesti Tuomen ja Sarajärven esittämän mallin mukaan (Tuomi & Sarajärvi 2002, 93–115.)

Ensin koodasin aineiston alleviivaamalla erivärisillä kynillä ajatuskokonaisuuksia tutkimuskysymysteni ja teemojeni mukaisesti. Järjestin analyysiyksiköt siis kolmeen eri teemaan, jotka olivat mediarutiinit, mediakasvatus ja mediakasvatuskumppanuus. Pelkistin ajatuskokonaisuudet yksinkertaisempaan muotoon. Keräämällä pelkistetyt ajatuskokonaisuudet yhteen pystyin paremmin havainnoimaan vastausten yhtenäisyyttä ja toisaalta taas eroavaisuutta.. Muodostin alaluokista samankaltaisten ilmausten perusteella yläluokkia. Lopuksi tiivistin yläluokat yhdeksi kokoavaksi käsitteeksi, joka kuvaa oman tulkintani mukaan koko ilmiötä. Näin sain lopputulokseksi kolme yläkäsitetä eli vastaukset tutkimuskysymyksiin.

Tutkimushaastattelussa haastateltavien aiemmat kokemukset vaikuttavat heidän vastauksiinsa. Myös haastateltava vaikuttaa aina haastateltavaan ja sitä kautta vastauksiin. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 41–42.) Otin nämä seikat huomioon tulkitessani haastattelujen vastauksia. Aineiston analyysissa muodostetut tulokset ovat omaa tulkintaani. Myös niistä vedetyt johtopäätökset edustavat osittain omaa näkökulmaani, vaikka perustelenkin niitä teorian pohjalta. Nämä asiat vaikuttavat tulosten luotettavuuteen.

2.3 Opinnäytetyö prosessina

Aloin suunnitella opinnäytetyöni aihetta 2009 vuoden lopussa. Suunnitteluvaiheessa tärkeää oli löytää mielenkiintoinen aihe, jotta opinnäytetyö onnistuisi ja saisin vietyä prosessin alusta loppuun asti. Työn aihepiiri oli minulle alusta asti selvä. Se liittyisi varhaiskasvatukseen, mutta työn aihetta mietin pitkään. Pyörittelin mielessäni muutamaa vaihtoehtoa, jotka olin kokenut opiskelujeni aikana sellaisiksi, joihin voisin perehtyä syvemmin. Internetissä selaisin mahdollisia vaihtoehtoja ja mediakasvatus nousi niistä kiinnostavimmaksi. Löysin paljon aiheeseen liittyvää kirjallisuutta. Tarkensin aiheekseni mediakasvatuskumppanuuden erään mediakasvatukseen liittyvän Internet keskustelufoorumin pohjalta. Sain hyviä ideoita tutkimuskysymyksiksi.

Prosessin aloitus ja suunnitteluvaihe oli työläs. Koin vaikeaksi työn aloittamisen. Kävin lapsi- ja nuorisotyöhön suuntautuvien, jouluna valmistuvien opinnäytetyöseminaareissa, ja ajatus omasta opinnäytetyöstä tuntui kaukaiselta ajatukselta ja jopa haaveelta. Ennen joululomaa meillä piti olla valmiina tutkimussuunnitelma, joka esiteltiin opinnäytetyön ryhmäohjauksessa. Selailin kirjastosta lainaamiani kirjoja ja tein tutkimussuunnitelman. Tämä helpotti teorian kirjoittamisen aloittamista, koska tutkimussuunnitelmaa varten minun täytyi valita jo tutkimusmenetelmä ja tarkentaa tutkimuskysymykset. Tutkimuskysymyksiä minun tuli muokata useamman kerran, koska pelkästään mediakasvatuskumppanuudesta yksinään en olisi löytänyt riittävästi teoriaa.

Mietin, käytäntö tutkimusmenetelmänä haastattelua vai kyselylomaketta, mutta haastattelun koin aiheeni ja työni puolesta paremmaksi vaihtoehdoksi. Aiheen valinnan jälkeen keskityin teorian hakemiseen. Luin aiheeseen liittyvää kirjallisuutta ja kokosin aineistoa työtä varten. Löydetyn aineiston avulla hahmottelin työni sisältöä. Teoriaa kirjoitin tammikuusta toukokuuhun 2010. Opinnäytetyön tekeminen oli välillä innokasta ja välillä en tehnyt sitä laisinkaan pitkiin aikoihin. Vaikka aihe oli mielenkiintoinen, kyllästyin saman asian pyörittelemiseen.

Aiheeni mediakasvatuskumppanuus oli melko tuntematon käsite, vaikka itse mediakasvatuksesta löytyikin paljon kirjallisuutta. Toisaalta, koska aiheeseen liittyvää kirjallisuutta oli paljon, lisäsi se omalta osaltaan haastetta aiheen rajaamiseen. Oli vaikea löytää keskeiset asiat. Saatoin kirjoittaa monta sivua esimerkiksi mediakasvatuksesta ja leikistä, ja huomata myöhemmin opinnäytetyötä kirjoittaessani, että se menee aiheen vierestä. Monissa kirjoissa oli samaa asiaa vähän eri näkökulmasta, joka vaikeutti ai-

heen kokonaisvaltaista hahmottamista. Välillä turhauduin kirjojen lukemiseen, koska tuntui, etten löydä tarpeeksi laajasti valitsemastani aiheesta tietoa. Mietin jo aiheen vaihtamista, koska minulla oli hankaluuksia rajata aihetta tarpeeksi, ja sen lisäksi mediakasvatuskumppanuus oli melko vieras käsite yleisesti, joten tietoa oli vaikea löytää. Huhtikuun lopulla kävin HOPS-keskustelussa ja sain tutor-opettajaltani neuvoja opin- näytetyöhöni. Katsoimme yhdessä opinnäytetyöhöni liittyviä käsitteitä ja tutkimusme- netelmää. Alun perin ajattelin, että haastattelen opinnäytetyötäni varten lastentarhan- opettajaa ja vanhempaa, mutta tutor-opettajani ehdotti, että haastattelen myös lasta. Täl- löin sain myös lapsen näkökulmaa aiheeseen.

Haastattelukysymyksiä aloin laatia kirjoittamani teorian pohjalta. Kysymysten laadinta oli suhteellisen helppoa. Kun kysymykset olivat valmiit, jaoin ne vielä omiin teemoihin. Teemoja tuli kolme. Teemat muotoutuivat tutkimuskysymysten ja itse kysymysten pe- rusteella. Haastattelurunko selkeytti kysymysten asettelua, ja sen avulla tarkensin sekä lisäsin kysymyksiä. Haastatteluita varten muokkasinkin kysymyksiä haastateltaville sopi- vammaksi. Eritoten sanamuotoja ja kysymysten asettelua piti muokata lapsia varten. Lasten haastatteluissa keskityinkin kysymään heidän arkipäivän television käyttöön liittyviä asioita, kuten mikä on heidän suosikki televisio-ohjelmansa. Haastattelun aika- na tuli kuitenkin silti vaikeuksia, koska lapset eivät esimerkiksi ymmärtäneet sanaa ”hahmo”, johon en ollut osannut varautua.

Kesäkuussa 2010 otin yhteyttä ohjaaviin opettajiini ja ne neuvoivat minua hakemaan tutkimusluvan haastatteluja vasten Kemin päivähoiton johtajalta. Ohjaavat opettajat pyysivät minua tekemään muutamia muutoksia tutkimuslupahakemukseeni ja tutkimus- suunnitelmaani. Varasin ajan päivähoiton johtajalta ja vein hänelle tutkimuslupahake- mukseni ja tutkimussuunnitelmani. Hän kertoi minulle, missä päiväkodeissa voisin pitää haastattelut. Päiväkodit olivat kuitenkin kiinni kesäpäivystyksen ajan. Heinäkuussa 2010 sain tutkimusluvut postissa. Elokuussa, kun päiväkodit aukenivat kesälomien jäl- keen, soitin molempien päiväkotien johtajille ja sovin heidän kanssaan, ketä lastentar- hanopettajaa haastattelen. Sovin aikataulut ja kävin viemässä päiväkoteihin opinnäyte- työaiheeseeni liittyvän tiivistelmän annettavaksi perheille, joiden isää tai äitiä tai/ja lasta haastattelin. Sovin haastattelu-aikataulut.

Haastattelemieni lasten vanhemmilta minun tuli pyytää haastatteluluvat. Haastattelulu- pakäytäntö oli minulle tuttu edellisen kevään Lapsi- ja nuorisokulttuurin kurssilta, jossa pyysimme luvat huoltajilta lasten kuvaamiseen lyhytelokuvaprojektiamme varten. Vein

luvut samaan aikaan päiväkodeihin, kun kävin niissä tutustumassa. Lastentarhanopettajat kysyivät puolestani vanhemmilta voidaanko lapsia haastatella ja pyysivät allekirjoittamaan luvat. Päiväkodissa myös kysyttiin myös perheiltä, suostuvatko he minun haastateltaviksi. Aikatauluni oli melko tiukka, mutta päiväkodeissa suhtauduttiin tähän myönteisesti. Sain molemmista päiväkodeista hyvän ja innostuneen vastaanoton. Haastatteluajankohta sopi päiväkodeille hyvin, koska alkusyksystä esikouluryhmät eivät olleet vielä alkaneet ja lapsia oli muutenkin vähän.

Olin tyytyväinen haastattelua varten saamiini päiväkodeihin, koska ne molemmat olivat minulle vieraita, koska en ollut käynyt niissä ennen työharjoitteluiden, kouluprojektien tai muuten takia. Sain siis samalla tutustua osaan näiden päiväkotien tiloista ja henkilökunnasta, sekä tietysti lapsista ja vanhemmista. Päiväkodit myös sijaitsivat erilaisilla asuinalueilla, joka voisi vaikuttaa haastatteluiden vastauksiin. Tietenkin se, etten tuntenut päiväkoteja entuudestaan tuotti myös haasteita ja enemmän jännitystä. Toiseen päiväkotiin tutustumaan mennessä eksyin. Olihan se todella noloa eksyä kaupungissa, jossa olen käynyt koko ikäni, vaikka minulla oli ajo-ohjeet ja runsaasti aikaa varattuna. Onneksi se oli tutustumiskäynti. Nolona menin päiväkotiin ja kerroin, että eksyin. Huvittava sattumus kuitenkin omalta osaltaan rikkoi jätää, koska päiväkodin johtaja ja lastentarhanopettaja nauroivat tapaukselle. Oma jännityskin väheni.

Lainasin haastatteluita varten koulun nauhurin haastatteluita varten. Nauhurin käyttö oli onneksi helppoa. Osa haastateltavista arasteli nauhuria ja selkeästi mietti sanomisiaan tarkemmin. Haastattelun loppua kohden nauhuri kuitenkin unohtui väliltämme. Varsinkin lapsia nauhuri kiinnosti ja pelotti. Harjoittelin nauhurin käyttöä kotona, jotta haastattelutilanteissa nauhurin käyttö ei olisi ongelma.

Yllätyin, kuinka paljon aikaa opinnäytetyön tekemiseen kuluu. Pelkästään teorian kirjoittamiseen ja sisällön miettimiseen menee helposti monia tunteja. Lisäksi tutkimuskykyä pitää muokata koko opinnäytetyöprosessin ajan. Yksi päätös vaikutti koko prosessiin ja kaikki asiat tuli ottaa huomioon kokonaisvaltaisesti. Opinnäytetyön tekemiseen oli välillä vaikeaa löytää aikaa. Itseään piti jatkuvasti käskeä ja kannustaa, että istui tietokoneelle ja alkoi kirjoittaa.

Opinnäytetyön valmistuttua on usein tapana sanoa, että prosessi oli hyvin opettavainen. Minusta siltä ei tuntunut ennen kuin eräässä haastattelussa, kun haastattelun jälkeen keskustelimme ja lopuksi haastateltava sanoi, että ”olet tainnut perehtyä aiheeseen paljon ja kauan, kun sinulla on noin paljon tietoa ja mielipiteitä. Kuulostat ihan asiantunti-

jalta” Silloin itsekin vasta ymmärsin, että taidan sittenkin tietää opinnäytetyöni aiheesta jo melkoisesti ja laaja-alaisesti.

Opinnäytetyöprosessi on ollut pitkä. Jos nyt aloittaisin saman uudelleen, tekisin työn mahdollisesti parin kanssa. Silloin työmäärä jokseenkin uskoakseni puolittuisi, koska vaikka sisällön tulisi olla laajempi, en usko, että työmäärä kasvaisi. Lisäksi aikataulutaisin opinnäytetyöprosessin paremmin. Syksyllä 2009 tein kyllä suunnitelman, mutta sitä oli vaikea noudattaa. Tein opinnäytetyötä aina harppauksin eli minulla oli useita aikapätkiä, joillain tein opinnäytetyötä kerralla paljon ja sitten töiden, opiskelun ja muiden asioiden takia pidin pitkän tauon opinnäytetyön tekemisestä.

3 MEDIAKASVATUSRUTIINIT

3.1 Media ja 5-6 -vuotias

Media on osa 5-6-vuotiaan lapsen päivittäistä elämää, ja mediasisältöjä tulisi tarjota lapselle monipuolisesti. Noin viisivuotiaasta lähtien lapsi erottaa aiempaa paremmin toden ja tarun. Hän alkaa ymmärtää, että asioilla on muuttumattomia perusominaisuuksia. Mediaesitysten mukaansatempaavuus tekee median välittämistä tarinoista kuitenkin hyvin todenoloisia, ja aikuista tarvitaan sekä emotionaaliseksi turvaksi että avaamaan keskustelua mediaesityksissä käsiteltävistä asioista ja niiden herättämistä tunteista. Lisäksi lapsen kanssa tulee puhua mainoksista, sillä lapsen on vaikea ymmärtää mainontaa kaupalliseksi vaikutusyritykseksi. Itsensä ilmaiseminen median avulla on tässä iässä hyvä mediakasvatuksen muoto ja lapset voivat tuottaa itsekin mediaa. Lapset kehittävät omia tarinoita ja esiintyvät yleensä mielellään tutulle yleisölle. Lisäksi tämänikäisten kanssa voi keskustella jo median sisällöistä. Aikuisten asioilta lasta on edelleen syytä suojella. Vanhemmat sopivat yhdessä lapsen kanssa, mitä ohjelmia katsotaan. Väki- valtaohjelmat eivät ole lastenohjelmia. Televisio-ohjelmat tämän ikäisille loppuvat yleisesti ottaen kello 18. (Salokoski & Mustonen 2007; Mannerheimin lastensuojeluliitto 2010a.)

5-6-vuotiaana myös sukupuoli alkaa vaikuttaa televisionkatseluun. Tytöt eivät pidä poikien suosimista toiminnallisista sarjoista, vaan suuntautuvat katselussaan puheohjelmiin. Erityisesti pojat leikkivät televisioleikkejä. (Liukko & Kangassalo 1998, 85.) Viisi-kuusivuotiaat lapset juttelevat katselukokemuksistaan säännöllisesti ystäviensä kanssa. Keskustelut saattavat koskea ”yhdessä” eli kukin kotonaan seurattuja ohjelmia, joiden tapahtumia kerrataan yhdessä myöhemmin, tai yksi ohjelman nähnyt lapsi kertoo toiselle ohjelmasta. Lapset saattavat saada ystäviltään hyvinkin yksityiskohtaiset raportit ohjelmista ja olla näin erittäin hyvin perillä sarjan tapahtumista seuraamatta itse ohjelmaa lainkaan. Kotona seuraamattomien televisio-ohjelmien tuntemus yllättää monet vanhemmat, sillä lasten televisiokeskustelut tapahtuvat yleensä pihalla tai päiväkodissa poissa vanhempien silmien alta. (Suoninen 1993, 54.) 5-6-vuotiaana lasten aikuisten ohjelmiin, kuten Salattuihin Elämiin, liittyvät pelot rakentuvat pääasiassa lapsen tulkintoihin kuvasta kuin puhutun kielen pohjalta ja otoksen tapahtumat ymmärretään vielä hyvin konkreettisesti. Televisio-ohjelmista ja mielikuvituksesta kumpuavat pelot ovat

tyypillisimpiä 5-6-vuotiailla lapsilla. Tämän ikäisillä lapsilla erityisesti passiivinen televisio-ohjelmille altistuminen ja aikuisille suunnattujen televisio-ohjelmien katsominen ovat yhteydessä unihäiriöihin. (Valkonen & Pennonen & Lahikainen 2005.)

3.2 Televisio perheenjäsenenä

Usein lapsi saa ensimmäiset kokemuksensa televisiosta kotona yhdessä vanhempien ja sisarusten kanssa. Vanhempien televisionkatselu vaikuttaa lasten televisionkatselun määrään ja sisältöön. Televisiolle voi löytää monta erilaista roolia. Se on keskeinen rentoutumiseen ja viihtymiseen käytetty media. Televisio luo pohjaa keskusteluille, rytmittää arkipäivää, toimii seuralaisena ja lapsenvahtina, luo fyysistä läheisyyttä ja viihdyttää. Lisäksi sen äärellä opitaan monenlaisia asioita luonnosta, kulttuurista, yhdessäolosta ja yhteiskunnasta. Televisio tarjoaa sekä tietoa maailmasta että tavoista selvitä erilaisista tilanteista. Suomessa on katsottu televisiota vuodesta 1955 lähtien. Eri ohjelmatyyppejä ovat uutis- ja ajankohtaisohjelmat, dokumentit, draamasarjat, saippuaopperat, viihde, tositelevisio, visailuohjelmat, urheilu, ja lasten- ja nuortenohjelmat. (Niinistö & Ruhala & Henriksson & Pentikäinen 2006, 57.)

Molemmat perheet, jonka vanhempia haastattelin, omistavat medialaitteita, kuten television, radion ja tietokoneen. Perheissä kaikki käyttävät mediavälineitä. Perheet eroavat suuresti siinä, kuinka paljon televisiota katsotaan. Toisessa perheessä televisiota katsotaan harvoin noin muutaman kerran kuukaudessa ja toisessa keskimäärin noin 2-3 tuntia päivässä. Kun televisio katsotaan, yleensä kaikki katsovat yhdessä. Lastenohjelmia, kuten Pikku Kakkosta vanhemmat antavat lasten katsoa yksin. Yleensä vanhemmat päättävät, mitä televisiosta katsotaan. Toisessa perheessä voidaan neuvotella, mitä televisio-ohjelmaa katsotaan, jos vaihtoehtoja on monia. Sisarukset valitsevat vuorotellen esimerkiksi, mikä elokuva katsotaan.

Perheiden mediarutiinit eli esimerkiksi päivittäinen televisioon kulutettu aika vaikuttaa suuresti lapsen elämään. Haastattelemieni vanhempien mukaan televisiota katsotaan perheen kesken tai sitten lapsi katsoo televisiota yksin tai sisarustensa kanssa. Omien sanojensa mukaan, haastattelemani lapset saavat itse päättää, mitä he televisiosta katsovat. Eniten he katsovat lastenohjelmia, kuten Pikku Kakkosta, lasten elokuvia ja lapsille

suunnattuja maksutelevisiokanavia, kuten Sub Junioria, joka lähettää lapsille suunnattuja ohjelmia ja elokuvia.

Miksi lapset katsovat televisio-ohjelmia? Joitakin ohjelmia lapset katsovat, koska pitävät niistä. Toiset taas tarjoavat kontaktin vanhempien, kavereiden tai sisarusten kanssa. Usein lapset hakeutuvat televisiota katselevien vanhempien seuraan, vaikkei ohjelma heitä kiinnostaisikaan. Tiettyjä ohjelmia katsomalla lapset voivat saada arvostusta omassa yhteisössään. Lapset jakavat kokemuksiaan ja vertaavat katselusääntöjä keskenään. Lapsista saattaa olla hienoa katsoa aikuisten ohjelmia, etenkin niitä, joita he eivät saisi ikänsä, perheen tai muiden rajoitusten takia katsoa. Passiivinen television katselu saattaa olla lapselle aktiivista katselua haitallisempaa, koska se ei ole kontrolloitua ja jää siten helposti käsittelemättä lapsen kanssa. (Niinistö & Ruhala & Henriksson & Pentikäinen 2006, 57.)

Lasten haastatteluista kävi ilmi, että lapset katsoivat paljon televisiota vapaa-aikanaan. Lapset kertoivat katsovansa televisiota yleensä vanhempien tai sisarusten kanssa. Myös aikuisille suunnatut tv-ohjelmat kiinnostivat lapsia. Lapset kertoivat katsovansa yhdessä vanhempien kanssa aikuisille tarkoitettuja televisio-ohjelmia, kuten Salattuja elämiä ja Simpsonsia. Lapsista oli mukava huomata, että he katsovat samoja televisio-ohjelmia. Haastattelemiä vanhemmat tietävät paljon lastenohjelmien sisällöistä, koska juttelevat ja puhuvat paljon lasten kanssa televisio-ohjelmista. Vastaaja 3 kertoi syyksi, miksi heillä katsotaan vähän televisiota, että heidän lapsensa on hyvin herkkä ja eläytyy voimakkaasti ohjelmien tapahtumiin. Aina, kun he katsovat televisiota, ovat vanhemmat läsnä, keskustelevat ja käyvät läpi, mitä televisio-ohjelmassa tapahtuu. Haastattelemiä lastentarhanopettajat myönsivät tietämyksensä lasten suosikkisarjoista ja lastenohjelmien sisällöistä olevan vähäinen, koska he eivät itse katso paljon televisiota. Vastaajan 4 perheessä televisio on perheen kotona ollessa auki, mutta vastaajan 3 perheessä televisiota ei aukaista, jos kukaan ei sitä katso.

Vanhempien suhtautuminen televisioon voi olla tiedostamatonta, rajoittava tai sallivaa. Tiedostamattomassa televisiosuhteessa katselua ei koeta ongelmaksi, jolloin siihen ei tarvitse ottaa eikä oteta kantaa. Katselua ei näissä perheissä rajoiteta eikä selitellä. Rajoittavassa televisiosuhteessa televisio koetaan uhkana lapsen tasapainoiselle kehitykselle ja perhe-elämälle. Televisionkatselua rajoitetaan laadullisesti ja määrällisesti. Lipsahduksia selitellään. Sallivassa suhteessa vanhemmat tiedostavat normit lasten television katselulle, mutta eivät koe tarpeelliseksi soveltaa niitä kirjaimellisesti. Katselua rajoite-

taan jonkin verran ja toimintaa selitellään. (Niinistö & Ruhala & Henriksson & Pentikäinen 2006, 58.)

Haastattelemistani vanhemmista koen toisen vanhemman suhtautumisen televisioon olevan salliva. Hän tietää ikärajoituksista, mutta sovelsi niitä silloin tällöin. Toisen vanhemman suhtautuminen televisioon on selkeästi rajoittava. Heidän perheessään vanhemmat olivat tietoisia riskeistä, jotka liittyvät lasten television katsomiseen, kuten lapsille aiheutuneet pelot ja painajaiset.

”Me ollaan hyvinkin tällainen mediavalveutunut perhe, että hyvin tarkkaan sisällöt tiedetään ja ainoat oikeastaan lastenohjelmat, mitä meidän lapset silloin katsovat, ovat Pikku Kakkonen ja sen sisällön tietää, että sen uskaltaa ihan hyvin katsoa, että ei ole mitään liian jännittäviä sisältöjä, mutta kyllä olemme tietoisia ohjelmien sisällöistä” (Vastaaja 3.)

3.3 Aikuisilla on vastuu television kohtuullisesta käytöstä

Medialla on keskeinen osa monessa suomalaisessa perheessä. Puhelimet, tietokoneet, Internet ja sähköposti ovat keskeisiä välineitä monien vanhempien työelämässä. Vapaa-ajalla televisio, lehdet, pelit, elokuvat ja Internet tarjoavat mukavaa viihdettä ja rentoutusta niin aikuisille kuin lapsillekin. Media voi olla monin tavoin perheen yhteinen harrastus ja koota perheenjäsenet yhteen. Aina yhteisille mediatuokioille ei ole kuitenkaan aikaa, sillä arjen rytmittäminen edellyttää työn, kotiaskareiden ja vapaa-ajan yhteensovittamista. Tällöin media toimii joskus myös hyvänä lapsenvahtina ja viihdyttäjänä, kun vanhemmat hoitavat kotiaskareita. Vanhempien aikapula onkin merkittävä tekijä siinä, millaiseksi median rooli perheessä määräytyy. Toisaalta jo pienet lapset haluavat katsoa lastenohjelmia mielellään yksin, ja vanhemmat antavat heidän usein tehdä niin. Aikuisen tulisi kuitenkin aina olla tietoinen televisio-ohjelmien sisällöistä, joita lapsi katsoo. Aikuisen tulisi myös olla saatavilla aina, kun lapsi katsoo yksin lastenohjelmia. Joillakin lapsilla yksin katsominen johtuu myös todennäköisesti välttämättömyydestä – aikuisten ja kavereiden todellisen läsnäolon puutteesta. Aikuiset myös omalla esimerkillään voivat osoittaa lapsilleen, kuinka hallitsevassa roolissa media perheessä on. Pienillä lapsilla ajan hahmottaminen on vielä vaikeaa ja he tarvitsevat vanhemman apua mediankäytön rajoittamisessa (Pentikäinen & Ruhala & Niinistö 2007, 83.)

Lapset kertoivat haastatteluissa, etteivät kerro katsomistaan ohjelmista vanhemmilleen tai päiväkodin henkilökunnalle. Televisio-ohjelmista jutellaan sisarusten tai kavereiden kanssa. Lapset ovat joskus maininneet vanhemmilleen katsomiensa televisio-ohjelmien tapahtumia. Yleensä televisio-ohjelmista kerrotaan kavereille ennen leikkiä tai leikin aikana. Television katsominen on myös yhteistä vapaa-ajan viettämisestä perheen kesken. Lapsista on mukavaa välillä kokoontua sohvalle katsomaan televisiota. Viikonloppuna, kun koko perhe on kotona, voidaan television ääressä viettää enemmänkin aikaa. Lapset kuitenkin tietävät, ettei television katsomisessa on rajat.

”Me katsottiin koko päivä telkkaria minä, sisko ja isä. Koko päivän katsottiin telkkaria ja isä sanoi, että telkkaria ei voi ikinä kattoo liikaa. Mutta voi sitä joskus katsoa.” (Vastaja 7.)

Kun mediasta tulee tuttu perheenjäsen, myös mediaan käytetty aika helposti lisääntyy. Tilastot kertovat, että televisiota katsotaan nykyään enemmän ja tietokoneen parissa viihdytään kauemmin kuin ennen. Aikuisen tehtävänä on huolehtia myös median kohtuullisesta käytöstä lapsen elämässä. Toisaalta aikuisten on hyvä kiinnittää huomiota myös siihen, joutuuko lapsi kilpailemaan median kanssa aikuiselta saamastaan huomiosta kohtuuttoman paljon. Tuleeko lapsen pyyntöihin sanottua turhan usein ”ei” tai usutettua lapsi omiin leikkeihinsä, jotta saisi itse rauhassa katsella televisiota, lukea lehteä, surffailia netissä tai kirjoittaa sähköpostia? (Pentikäinen & Ruhala & Niinistö 2007, 83; Saanilahti 1999, 38.)

Television katsominen on hyvin yleistä haastattelemissani perheissä. Kun päiväkodista tullaan kotiin, televisio aukaistaan ja lapset saattavat katsoa sitä monta tuntia. Kysyessäni lapsilta, kenen kanssa he katsovat televisiota vastaus oli yksimielinen. Televisiota katsotaan yksin tai toisen lapsen kanssa, kuten sisaruksen tai ystävän. Haastattelemistani lapsista yksi sanoi, että hän katsoo usein televisiota yksin, koska äiti on silloin tietokoneella.

”Mä katson ainakin yksin, koska äiti on koko ajan tietsikalla.” (Vastaja 5.)

”Mun isoveli on koko ajan tietsikalla, niin mä katon yksin, mä oon tottunut siihen enemmän.” (Vastaja 6.)

Median kohtuullinen käyttö ei itsessään aiheuta lapsissa passiivisuutta, mutta jos sen käytölle ei aseta rajoja, on riskinä koukkuun jääminen. Tällöin muulle puuhastelulle,

kuten ulkoilulle ja leikkeihin ei jää aikaa. Samoin liiallisesta pelaamisesta saattaa tulla fyysisiä oireita, kuten silmä- ja päänsärkyä sekä niska-, hartia- ja selkäkipuja. Myöskään riippuvuus ei ole vieras ilmiö edes pienillä lapsilla, kun sillä tarkoitetaan mediakulutusta. Riippuvuus häiritsee lapsen arkirutiineista suoriutumista ja sosiaalisia suhteita. Se aiheuttaa itsehillinnän katoamista sekä jatkuvia riitoja vanhempien kanssa median käytöstä tai käyttämättä jättämisestä. Myös aidot vuorovaikutustilanteet jäävät vähiin, jos aika kuluu mediasankareiden parissa. Pelikoneet ja televisiot lapsen omassa huoneessa lisäävät mahdollisesti unihäiriöitä ja hankaloittavat lapsen mediankäytön valvomista ja rajojen asettamista. Tämän takia television ja pelikoneiden sijoittaminen kodin yhteisiin tiloihin vähentää tehokkaasti median parissa iltamyöhään vietettyjä tunteja. Useat päivittäiset, aikuisten suosikki tv-ohjelmat, kuten *Salatut Elämät* eivät ole pikkulasten sarjoja. (Pentikäinen & Ruhala & Niinistö 2007, 83, Suoranta 2003, 85.)

Kummassakaan haastattelemini vanhempien perheissä televisio ei sijainnut lastenhuoneissa, vaan yleisissä tiloissa. Näin vanhemmat pystyvät parhaiten rajoittamaan, vaikuttamaan ja seuraamaan lasten television käyttöä. Tämä on kummassakin perheessä tietoinen päätös. Haastattelemani lapset kertoivat, että osalla heistä televisio sijaitsi olohuoneessa, mutta osalla lapsista televisio oli omassa tai sisaruksen kanssa yhteisessä huoneessa. Lisäksi yhdellä lapsella oli toisen vanhemman luona omassa huoneessa televisio, jota hän siellä ollessaan katsoi enemmän. Haastatteluissa vanhemmat kertoivat, että perheiden lapsilla on harrastuksia, joten vapaa-ajalla television katsomiselle ei jää paljon aikaa. Vastaja 3:n perheessä harrastetaan paljon musiikkia. He myös päivittäin ulkoilevat, retkeilevät ja käyvät uimahallissa yhdessä. Tämä vaikuttaa osaltaan siihen, ettei lapsille jää kovin paljon aikaa katsoa televisiota.

Päiväkodin ja kodin television käyttö eroaa huomattavasti. Päiväkodeissa televisiota katsotaan hyvin harvoin. Isompien esimerkiksi esikouluikäisten television katselu on yleisempää. Päiväkodissa television katsominen on hankalaa, koska lapsilla on erilaiset tottumukset. Toiset ovat tottuneita television katselijoita ja toiset eivät ole kotona juuri-kaan katsoneet televisiota. Television katsominen voi joillekin lapsille olla elämys, toisille järkytys ja toisia se voi jo kyllästyttää. Televisiota katsotaan satunnaisesti ja silloin aina aikuisten valitsemaan ohjelmaa ja heidän seurassa. Lastentarhanopettajista vastaja 1 oli huolissaan ohjelmista, mitä jossain perheissä katsotaan. Hän itse ei katso kovin paljon televisiota, mutta lasten keskusteluissa ja leikeissä ovat vilahtaneet televisio-ohjelmat, kuten *Salatut elämät*, *Duudsonit* ja *Big Brother*. Lapsille sopimattomista oh-

jelmista huolimatta lapset katsovat kuitenkin enimmäkseen lastenohjelmia ja – elokuvia. Lasten haastatteluissa he mainitsivat katsovansa paljon dvd-elokuvia ja lasten televisio-kanavia, kuten Sub Junioria ja Disney Channelia. Kiinnitin haastatteluissa huomiota lasten käyttämiin sanavalintoihin: ”me töllötetään”, ”me köllöteltiin sohvalla, kun katsottiin telkkaria”, ”ollaan koko perhe television tuijottajia” Tästäkin saa jo vahvan käsityksen, kuinka arkipäiväistä television katsominen on perheissä. Se on perheen yhteistä ajanvietettä. Mietin vain, kuinka paljon lapset katsovat silloin aikuisille tarkoitettuja ohjelmia.

3.4 Perheiden mediapelisääntöjä

Mediankäyttö on yksi eniten riitoja aiheuttava asia lapsiperheissä. Monissa perheissä on huomattu, että selkeät pelisäännöt vähentävät näitä riitoja. Yksi keino on tehdä kirjallinen sopimus, jossa listataan perheen omat pelisäännöt ja sovitaan niihin sitoutumisesta. Yhdessä voidaan sopia muun muassa television käytöstä. Pelisäännöt voidaan tulostaa ja kiinnittää esimerkiksi television viereen. Myös sääntöjen rikkomisen seurauksista on hyvä sopia etukäteen. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2010b.)

Mediapelisäännöillä vanhemmat voivat vaikuttaa median hallintaan kotona. Perheen kannattaa tehdä koko perheen kesken yhdessä mediapelisääntöjä, kun lapsi on pieni. Hyvät median käytön tottumukset olisi parasta luoda jo ennen kouluikää. Perhe voi sopia yhdessä television käyttöä koskevista säännöistä ja rajoituksista. Sääntöjä tulee päivittää lapsen kasvaessa ja ne pitää suhteuttaa lapsen ikään ja kehitystasoon. Perheiden pelisääntöihin voi esimerkiksi sopia, että televisiota saa käyttää vain, kun aikuisia on kotona, medialaitteita saa käyttää yhtä kauan kuin on ulkoillut tai leikkinyt muuta televisiota ei pidetä turhaan auki ja kouluiltoina televisio sekä tietokone sammutetaan sovitun aikaan. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2010b.)

Lasten mediakäyttöä voidaan ohjata monella tavalla, esimerkiksi sopimalla kotona yhdessä, miten paljon televisiota saa katsoa ja mitä ohjelmia katsotaan. Joissakin kodeissa on päätetty jo vähän vanhempien lasten kanssa, että jokaista ulkona viettämäänsä tuntia vastaan saa yhden televisiotunnin. Jokaisen kannattaa kotona etsiä oman perheen käyttöön sopivat toimintamallit. Parhaalta media maistuu yhdessä perheen kanssa, yhdessä sovituin säännöin. (Mediakasvatus-gallup, 27.)

Haastattelemillani lapsilla ei ole kotona kovinkaan paljon television tai yleisesti median käyttöön liittyviä rajoituksia tai sääntöjä. Vanhemmat ovat kuitenkin rajoittaneet lasten television katsomista, koska se oli tullut liian myöhäisenä ajankohtana. Toisessa haastattelussa lapsi kertoi, että hän saa katsoa televisiota yksin omassa huoneessaan toisen vanhempansa luona, koska osaa jo kellonajat.

Molemmissa haastattelemissani perheissä ei ollut kirjattuja mediapelisääntöjä, mutta median erityisesti television käyttöön liittyviä sääntöjä ja rajoituksia on. Vastaja 3:n kotona televisiota katsotaan harvoin ja heillä televisio ei ole koskaan auki, kun lapset ovat hereillä. Heillä lapset eivät ole tottuneet televisioon. Tämä on jopa naurattanut iso-vanhempia, koska lapsista televisio on heidän luonaan suuri ihmetyksen aihe. Television ei heillä voi sanoa olevan ainakaan yksi perheenjäsenistä.

”Se ei ole niille niin kun osa sitä arkea. että se on aina semmoinen erityinen tapahtuma, kun katsotaan sitä televisiota. He eivät osaa vaatiakaan sitä.” (Vastaja 3.)

Vastaja 4 kertoi, että heillä mediasäännöt liittyvät lähinnä tietokoneen käyttöön:

”Ainakin vanhimman lapsen kanssa, että yksi tai kaksi tuntia päivässä televisiota. Sitten, jos haluaa olla enemmän, niin pitää liikkua sitten myös. Tunti koneella niin tunti liikuntaa. Ja ennen pitää liikkua. Ei erityisempiä, kun sanotaan, että nyt menee tietokone kiinni, niin silloin se menee kiinni. Ja sitten jos ei mene sitten se on tosi pitkän ajan kiinni.” (Vastaja 4)

3.5 Turvallinen mediankäyttö

Aikuisella on vastuu lapsesta ja lapsen turvallisesta median käytöstä. Lapselle on tärkeää kehittää taitoja, joilla hän oppii suojaamaan itseään ja toimimaan turvallisesti mediassa. Aikuisen tehtävänä on tukea näiden taitojen harjoittelua, asettaa rajoja ja olla kiinnostunut siitä, mitä lapsi medialla ja mediassa tekee, Aikuisen kiinnostus on lähtökohta turvalliselle median käytölle. Mitä pienemmästä lapsesta on kyse, sitä enemmän hän tarvitsee aikuisen läsnäoloa median parissa ja kokemusten jakamista. Osaltaan turvallista median käyttöä ohjaavat lait ja asetukset. Esimerkiksi elokuvien ja pelien ikäraajat on luotu suojelemaan lapsia mahdollisilta haittavaikutuksilta. Ikäraajat ovat lasten kehityk-

sen asiantuntijoiden laatimia ja niitä tulee noudattaa. (Pentikäinen & Ruhala & Niinistö 2007, 102.)

Lasten kehitykselle haitalliset televisio-ohjelmat on lähetettävä sellaiseen aikaan, jolloin lapset eivät tavallisesti katso televisio-ohjelmia. Valtakunnalliset televisioyhtiöt ovat sitoutuneet sopimukseen, jonka mukaan alle 11-vuotiaille haitallisia ohjelmia ei saa lähettää arkisin ennen kello 17.00, alle 15-vuotiaille haitallisia ohjelmia ennen kello 21.00 ja alle 18-vuotiaille haitallisia ohjelmia ennen klo 23.00. Viestintävirasto seuraa ohjelmien sijoittelun toimivuutta. On olemassa myös teknisiä keinoja suojella lapsia haitalliselta aineistolta. Digisovittimissa on mahdollista lapsilukolla rajoittaa jonkin tietyn kanavan katselua laittamalla kanavan katselu salasanan taakse. (Niinistö & Ruhala & Henriksson & Pentikäinen 2006, 58.)

Haastatteluissa vanhemmat sanoivat, että molemmissa perheissä aikuiset katsovat televisiosta mieleisiään televisio-ohjelmia vasta, kun lapset ovat menneet nukkumaan. Perheissä noudatetaan ikärajasuosituksia. Lasten ei anneta katsoa elokuvia, joissa voi olla lapselle haitallisia sisältöjä. Haastatteluissa lapset kertoivat katsoneensa televisio-ohjelmia, jotka eivät lain mukaan ole heille sallittuja. Televisio-ohjelmia on kuitenkin katsottu aina vanhempien kanssa yhdessä.

Haastattelemiani lastentarhanopettajia lasten television katselussa huolestuttaa liian myöhäiset television katsomisajat. Yleensä lapsille sallitut televisio-ohjelmat päättyvät kello 17 ja viimeistään kello 18, mutta lapset katsovat televisiota vielä ilta yhdeksän jälkeenkin. Tällöin lapset altistuvat televisio-ohjelmien haitallisille sisällöille, kuten seksiä ja väkivaltaa sisältäville ohjelmille. Lisäksi liian myöhäinen television äärellä valvominen vaikuttaa lapsen vireystilaan ja siihen, kuinka hän jaksaa leikkiä ja toimia päiväkodissa.

Alle kouluikäiset lapset ovat tänä päivänä varsin taitavia median käyttäjiä ja monien tekniset taidot ovat jopa paremmat kuin heidän vanhemmillaan. Samoin lasten kyky oppia uutta, omaksua tietoa ja muistaa median sisältöjä ovat hämmästyttäviä. Nämä taidot eivät kuitenkaan poista sitä tosiasiaa, että tunne-elämältään ja persoonallisuuden kehitykseltään lapset eivät ole yhtä taitavia ja kypsiä kuin vanhempansa. Lapset tarvitsevat aikuista toisaalta turvaamaan, että mediasisällöt ovat heidän ikäkehitykselleen soveltuvia ja toisaalta auttamaan mediasisältöjen ymmärtämisessä ja kriittisyyden esille tuomisessa. Pelottavat ja seksuaaliset mediasisällöt ovat eittämättä lapsille haitallisim-

pia, ja lapsia tulee tietoisesti suojella niiltä. (Pentikäinen & Ruhala & Niinistö 2007, 77.)

Television ja ylipäättään median käyttöä ei koeta kuitenkaan ainoastaan negatiiviseksi asiaksi. Vanhemmat sanovat television ja median käytön mahdollistavan tiedon nopeamman ja helpomman etsimisen. Jos lapsia askarruttaa esimerkiksi tulivuori, voi Internetistä etsiä videon, jossa kerrotaan tulivuoresta. Toisen vanhemman mukaan median myönteisiä vaikutuksia ovat kansainvälistymisen ja suvaitsevaisuuden lisääntyminen. Television avulla lapset ovat jo varhain nähneet erilaisia ihmisiä ja maailman kolkkia.

Lastentarhanopettajat ovat saaneet televisiosta ja mediasta inspiraatiota esimerkiksi askarteluihin. Lasten leikkeihinkin se tuo myös positiivisia malleja ja rikastuttaa harkitusti käytettynä lasten mielikuvitusta. Lastentarhanopettaja on myös pyrkinyt ohjaamaan lapsia etsimään ja saamaan tietoa mediasta, kuten televisiosta ja lehdistä. Tällöin media ei olisi lapsille pelkkä viihdyke.

Niin median haitallisilta vaikutuksilta kuin yleensäkin elämänkolhuilta suojaa parhaiten turvallinen kasvuympäristö, läheiset turvalliset ihmissuhteet, tasapainoinen tunne-elämä, arvostava, myönteinen ja lasta tukeva kasvatus. Kaverit ja heidän kanssaan touhuaminen antavat eväitä sosiaalisiin suhteisiin ja valmiuksia kohdata elämään kuuluvia iloja ja suruja. (Niinistö & Ruhala & Henriksson & Pentikäinen 2006, 13.)

3.6 Mediapelot ja -traumat

Lapselle on kehitystasostaan ja mediataidoistaan riippuen erilaisia keinoja hallita television herättämiä tunnereaktioita. Usein tunnereaktiot liittyvät pelkoon. Pienet lapset pistävät silmänsä kiinni ja sormensa korviin tai kiipeävät vanhemman kainaloon poistaakseen pelon. Vanhemmat lapset karkottavat pelon tunteen selittämällä asian esimerkiksi tyyliin ”tämä on vain elokuvaa” tai miettimällä muita asioita. Lapset osaavat myös itse sulkea television, vaihtaa kanavaa tai laittaa äänen pois televisiosta. (Niinistö & Ruhala & Henriksson & Pentikäinen 2006, 58.)

Vaikka muumien mörkö ja satujen hirviöt ovat lasten pelkojen kestoaiheita, lastensatujen tuottamat pelot ovat useimmille lapsille sopivan suuruisia ja näin palvelevat hyvin tunteiden hallinnan opettelussa. Suurimmat ylilyönnit ja ahdistuksen aiheet syntyvät

yleensä lapsen altistuttua aikuisille suunnatuille aineistoille. Usein tällaisia ohjelmia ovat uutiset ja dokumentit, joilta lapsia on usein vaikea suojella esimerkiksi silloin, jos ne lähetetään lasten ohjelmien jälkeen tai osana parasta katseluaikaa. (Mustonen 2009, 51.)

Lähtökohtaisesti pientä lasta pitää yrittää suojella pelottavalta mediamateriaalilta. Joskus uutiset sodista, katastrofeista, terrorismista ja onnettomuuksista tavoittavat myös lapset. Tällaisissa tapauksissa on hyvä tiedostaa, että lapsi tulkitsee tilanteita aina vanhempien ja läheisten ihmisten reaktioiden pohjalta. Lasta ei voi kokonaan suojata uutisilta eikä häneltä voi aina salata, että jotain pahaa on tapahtunut. Lapsi aistii vakavan tilanteen ja mikäli hänelle ei kerrota siitä, hän täyttää tietonsa aukot mielikuvituksen ehkä todellisuutta hurjemmillakin tuotoksilla. (Mustonen 2009, 52.)

Lasta täytyy suojata liialta uutisvirralta. Aikuisellekaan ei ole hyväksi seurata kriisiuutisia kokopäiväisesti. On tärkeää laittaa televisio, tietokone ja radio välillä kiinni ja jatkaa omaa arkea järkyttävistä asioista huolimatta. Mikäli lapsi on pelästynyt tai ahdistunut mediasisällöstä, aikuisen tulee ottaa lapsen huoli vakavasti ja auttaa lasta käymään järkyttävää kokemusta läpi. Vaikka pelon aiheuttaja olisi satuolento, on lapselle huoli ja pelko totisinta totta. (Mustonen 2009, 52.)

Katastrofista järkyttynyt lapsi voi oireilla monella tavalla: lapsi saattaa vaikuttaa taantuneelta ja alkaa esimerkiksi kastella öisin, vaikka olisi oppinut jo kertaalleen kuivaksi. Lapsen käytös voi muuttua vetäytyväksi, araksi tai aggressiiviseksi. Usein pelottavat asiat muistuvat mieleen nukkumaanmenoaikaan, ja nukahtaminen saattaa vaikeutua. Lapsen mediapelon selvittäminen muuttuu hankalaksi silloin, kun aikuinen ei tiedä, mistä lapsi on pelästynyt. Pienillä lapsilla ei aina ole sanoja ahdistuksensa kuvailemiseen, ja siksi aikuisen täytyy tietää, mitä mediasisältöjä lapsi näkee ja kuulee. (Mustonen 2009, 52.)

Olenneista on pyrkiä palauttamaan pelästyneen lapsen turvallisuudentunne. Joskus tähän kuluu paljonkin aikaa, ja kasvattajan on oltava valmis käymään yhä uudestaan läpi lapsen huoli ja pelko. Lapsen pelkotiloihin parasta vastalääkettä on tavallinen ja turvallinen elämänrytmi. Mikäli pelot eivät tunnu kotikonstein helpottavan, kannattaa hakea apua esimerkiksi neuvolasta tai koulupsykologilta. (Mustonen 2009, 53.)

Jos lapsi selvästi pelästyy katselutilanteessa, on aikuisen hyvä ohjata hienovaraisesti lapsen huomio johonkin rauhoittavaan. Syliin ottaminen, jalan hierominen tai silittämi-

nen voi auttaa lasta rentoutumaan fyysisesti. Aikuinen voi puuttua lapsen mediapelkoihin kertomalla lapselle, että hän on turvassa ja että aikuiset pitävät lapsesta huolta. Kyselyllä voi selvittää, mitä lapsi on pelästynyt ja mikä siinä oli pelottavaa. Tärkeää on käydä yhdessä läpi pelottava kokemus: keskustelkaa tai vaikka piirtäkää. Aikuinen kuuntelee ja voi vastata lapsen kysymyksiin selittämällä pelottavan asian olennaiset seikat, mutta hänen tulee muistaa, ettei kerro enempää kuin on tarpeen. Jos pelon on aiheuttanut aikuisille tarkoitettu mediasisältö, kerrotaan lapselle, ettei esitystä ole tarkoitettu hänelle. Tulee muistaa, ettei tunne-elämän kehitystä voi nopeuttaa karaisemalla. (Mustonen 2009, 53; Lehtipuu 2006, 113.)

Haastattelemiani lapsia oli pelottanut osa televisio-ohjelmista. Toiset haastattelemistani lapsista kertoivat, että heitä on pelottanut joskus television lääkäriohjelmissä tapahtumat. Varsinkin leikkaukset ovat pelottaneet heitä. Toisilla lapsilla pelottavia televisio-ohjelmia ovat olleet Duudsonit sekä hevimetalli -yhtye Lordin musiikkivideot. Lordista ja hirviöiksi maskeeratuista bändin jäsenistä on nähty pahaäntäkin. Lapsia ei ole pelottaneet lasten ohjelmat. Heistä oli huvittavaa, kun toisen lapsen veli oli leikkinyt pelkäävänsä Pikku Kakkosta.

Vastaaja 3:n perheelle television katselu ei ole aiheuttanut huolta, koska he käyttävät televisiota niin valikoiden. Vastaaja 4:n perheessä huolta ja kysymyksiä ovat aiheuttaneet uutiset, joissa on uutisoitu esimerkiksi myrskyistä, sairauksista ja terrorismista.

Mediavälitteisestä traumasta puhutaan silloin, kun nähty materiaali on odottamatonta ja järkyttävää eli sellaista, mihin katsoja ei ole voinut lainkaan varautua. Kuvallista traumatisoitumista tapahtuu useimmiten alaikäisille, psyykkisessä kehityksessään eniten kesken olevilla. YouTube – aikakautena tilanne voi tulla eteen kenelle vaan ja tavalliset perhesarjatkin voivat sisältää yllättäen hyvin väkivaltaisia kohtauksia. Traumatisoituminen eroaa normaalista ohimenevästä pelosta siten, että järkyttävä näky palaa fyysisine reaktioineen (sydän hakkaa, ahdistaa, hengitys salpaantuu) tuon tuosta lapsen tajuntaan, esimerkiksi uneen tai leikkiin. Trauman oireet helpottuvat useimmin puhumalla tai saamalla muuten uusi näkökulma mediakokemukseen. (Ahonen 2007, 25.)

4 MEDIAKASVATUS

4.1 Mediakasvatus

Mediakasvatuksella tarkoitetaan medioiden avulla ja medioiden välittämien sisältöjen kautta tapahtuvaa kasvatusta. Jokainen aikuinen on mediakasvattaja, koska juuri aikuiset mahdollistavat median saatavuuden ja läsnäolon kodeissa, hoitopaikoissa, päiväkodeissa ja kouluissa. Mediakasvatuksella on suuri vastuu lasten maailmankatsomuksen, ihmiskäsityksen, arvojen ja asenteiden avartajana sekä muokkaajana. Mediakasvatus ei ole yksittäinen tapahtuma, vaan elinikäinen prosessi. (Liukko & Kangassalo 1998, 7-11.)

Mediakasvatuksella on melko pitkä tutkimusperinne. Se on kuitenkin viime vuosina noussut uudelleen ajankohtaiseksi, kun erilaiset mediat ovat lisääntyneet. Lasten ja vanhempien sekä luokanopettajien näkemyksiä mediakasvatuksesta on tutkittu enemmän kuin lastentarhanopettajien näkemyksiä. Jonkin verran on tutkittu myös päiväkodin mediakasvatusta lastentarhanopettajien näkökulmasta.

Media viihdyttää lapsia ja antaa heille tietoa, mutta tuo myös haasteita kasvatukseen. Jos lapsi jää yksin median kanssa, hänellä ei ole mahdollisuutta käsitellä sitä. Tällöin media muokkaa lapsen maailmankuvaa ja asenteita. Median katseluun ja kuunteluun liittyy erilaisia tunteita, ja lapset saavatkin tunne-elämän kehitykselleen tukea mediaelämyksistä. Aikuisen tehtävä on kuitenkin rajata mediasisältöjä niin, että tunne-elämykset pysyvät turvallisina. Aikuisten on hyvä tuntea lapset kuluttamat mediasisällöt ja keskustella hänen kanssaan median aiheuttamista kysymyksistä. Tämän lisäksi kannattaa keskustella myös median sankareista, jotka ovat lapselle tärkeitä. (Salokoski 2007, 76–82.) Lapset ovat kognitiivisesti eri asemassa kuin aikuiset vastaanottaessaan mediaesityksiä. He eivät siis pysty havainnoimaan samalla tavalla mediaesityksen tapahtumia. Lapsia pidetään myös avuttomampina käsittelemään ja tulkitsemaan median sisältöjä. (Herkman 2001, 176.)

Moniin päivittäisiin toimintoihin liittyy media. Se tiedottaa, opettaa, viihdyttää, pelottaa, vaikuttaa, ja herättää monenlaisia tunteita. Media on myös osa lasten päivittäistä elämää. Lasten käsitys todellisuudesta rakentuu osittain median kautta. Lapsi tarvitsee aikuisen apua käsitelläkseen näkemäänsä ja kuulemaansa. Yhteisen mediakäytön ja kä-

sittelyn päämääränä on vahvistaa lapsen omia valmiuksia käyttää mediaa. Turvallinen kasvuympäristö ja ihmissuhteet ovat tärkeitä, jotta lapsi saa valmiuksia käyttää turvallisesti mediaa ja nauttia siitä. (Niinistö & Ruhala & Henriksson & Pentikäinen 2006, 108)

Lapset oppivat koko ajan erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa. Monipuolinen ja joustava varhaiskasvatusympäristö mahdollistaa kaikkien aistien ja koko kehon käytön tutkimisen, kokeilemisen ja oivalluksen välineinä. Kasvattajan tulee tuntee lapsiryhmä ja lasten kehitysvaiheet ja huomioida ne, kun hän rakentaa lapsen toimintaympäristöä ja suunnittelee toiminnan sisältöjä. Lapselle luonteva ja ominainen tapa toimia vahvistaa hänen hyvinvointiaan ja käsitystä itsestään sekä lisää hänen osallistumismahdollisuuksiin. Lapselle luontaisia tapoja toimia ovat leikkiminen, liikkuminen, taiteellinen kokeeminen ja ilmaiseminen sekä tutkiminen. Mediakasvatuksella voidaan tukea näitä lapselle ominaisia tapoja toimia. On tärkeää, että lapsi kokee, työstää ja pohtii monenlaista mediaa vaihtelevin työtavoin. (Pentikäinen & Ruhala & Niinistö 2007, 103–104.)

4.2 Mediakasvatusta ohjaavat asiakirjat

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Stakes) asettaa pohjan alle kouluikäisten lasten mediakasvatukselle. Varhaiskasvatus on pienten lasten hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuus, jonka ensisijainen tavoite on edistää lasten kokonaisvaltaista hyvinvointia siten, että lapsella on edellytykset tasapainoiseen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen. Varhaiskasvatuksen suunnitelma edellyttää, että toiminnassa välittyy kulttuuri-perintöä sekä menneiltä sukupolvilta että nykyhetkestä. Myös teknologian tarjoamat mahdollisuudet tulisi huomioida. Mediakasvattajalta ei vaadita niinkään rohkeutta tarttua tekniikkaan kuin ”avata ovet medialle”. Ovien avaaminen saattaa vaatia toimintakulttuurin muutosta tai ainakin arvojen ja periaatteiden tiedostamista, pohtimista ja arviointia mediakulttuurin näkökulmasta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11–27.)

4.3 Mediakasvatukseen liittyviä käsitteitä

Mediakasvatukseen liittyy mediaesitysten ja – sisältöjen tulkinta ja käsittely. Mediakasvatus on havaintojen ja valintojen tekemisen opettelua mediakulttuurisessa yhteiskun-

nassa (Niinistö & Ruhala 2006, 8). Kasvattajan ohjaus on tärkeää mediaesitysten tulkin-
nassa ja toden ja tarun erottamisessa ja sitä kautta medialukutaidon syntymisessä. Me-
diakasvatusta voi tapahtua arjessa jokapäiväisissä keskusteluissa. Pelkkä mediaesityk-
sen katsominen tai kuunteleminen ei ole vielä mediakasvatusta, jos siitä ei keskustella
tai sitä ei käsitellä muulla tavalla. Lapset tulkitsevat mediaa eri tavalla kuin aikuiset.
Median tulkintataitoihin vaikuttavat lapsen ikä, kyky erottaa fakta ja fiktio toisistaan,
kielen kehitys sekä havaintojen prosessointi (Salokoski & Mustonen 2007, 77–85.) Me-
dialukutaidon opettaminen tulisi nähdä kodin, päiväkodin ja esiopetuksen yhteistyönä,
jonka yhteisenä tavoitteena on kasvattaa kantaaottavia, aktiivisia, luovia ja kriittisiä tu-
levaisuuden aikuisia, joilla on tarvittava kyky ja taidot toimia muuttuvassa medioitu-
neessa yhteiskunnassa sekä mediasisältöjen vastaanottajana ja tuottajana. (Kerhokeskus
2009, 50.)

Kriittinen medialukutaito on mediakasvatuksen keskeinen tavoite, joka saavutetaan me-
diataitoja harjoittelemalla. Kriittinen medialukutaito tarkoittaa kykyä analysoida, tulki-
ta, luoda, ilmaista, osallistua, kyseenalaistaa ja käyttää mediaa valikoiden omiin ja yh-
teisiin tarpeisiin. Mediakriittisyys tarkoittaa kyselevää ja uteliasta suhtautumista maail-
maan. Kriittisyys tarkoittaa kykyä nähdä pintaa syvemmälle, vallitsevien uskomusten ja
tietojen taakse – siten maailmaa voi tutkailla uusin silmin. Lapsi, jolla on valmiuksia
kriittiseen medialukutaitoon, kykenee arvioimaan tietoa, osallistumaan ja käyttämään
mediaa omien tarpeidensa pohjalta. Kriittisen medialukutaidon harjoittelu aloitetaan
pienin askelin. (Pentikäinen & Ruhala & Niinistö 2007, 103.)

4.4 Mediakasvatus kotona

Vanhemmat ovat omalta osaltaan vastuussa mediakasvatuksesta ja heidän tehtäviin kuu-
luu pitää huolta, ettei lasten mediakäyttö riistäydä rajoittamattomaksi. Suuri osa van-
hemmista lähestyy lasten mediakäyttöä suojelun näkökulmasta ja pyrkii ennen kaikkea
suojelemaan lapsia median huonoilta vaikutuksilta. Toisena lähtökohtana puolestaan on
lasten teknisten taitojen parantaminen ja erilaisten viestimien hyötykäytön lisääminen.
Kolmas lähestymistapa on kriittisen ajattelun kasvattaminen. (Mediakasvatus-gallup
2010, 22–23.)

Mediakasvatus voi kuulostaa vaativalta, mutta arjessa se voi olla hyvin yksinkertaista. Se voi olla vaikka lasten suosikkiohjelmien katselua yhdessä ja niistä keskustelemista, tai ajankohtaisten uutistapahtumien pohdintaa yhdessä. Kannattaa panostaa lasten kanssa keskusteluun ja yleensä siihen, että on kiinnostunut lasten peleistä, lehdistä ja heidän suosimistaan televisio-ohjelmista. On hyvä asettaa enemmän kysymyksiä kuin käskyjä. Lasten ja nuorten medioihin pääsee parhaiten sisään kokeilemalla itse. Kun lapsi alkaa puhua peleistä, elokuvista ja palveluista, jotka ovat vieraita, pyydä häntä kertomaan, mistä on kyse. Vaikka mediakasvatus liitetään usein lapsiin ja nuoriin, sitä tarvitsevat nykymaailmassa oikeastaan kaikki. Siinä, missä vanhemmat tarvitsevat apua teknisissä asioissa, lapset tarvitsevat vanhemman tulkinta-apua ja suhteuttamisen taitoa. (Mediakasvatus-gallup 2010, 25–26.)

Mediakasvatukseen olisi kotona kiinnitettävä huomiota jo ennen ongelmien syntyä, ja mediasäännöistä kannattaa sopia jo pienestä pitäen. Monissa kodeissa on sovittu, että tietokoneelle pääsee vain tiettyyn aikaan tiettyinä päivinä. Vanhempien kannattaa myös pitää huoli ikärajojen noudattamisesta niin television, videoiden kuin tietokonepelienkin osalta. Tarjolla on myös teknisiä apuvälineitä lasten mediankäytön kaitsemiseen. Esto-ohjelmia tehokkaammin lasta suojaa kuitenkin kriittinen suhde mediaan. Kieltoja ja kontrollia toki tarvitaan, mutta laajempialaista vaikutusta kannattaa etsiä mediakasvatuksen kautta. Huolehtimisen sijaan vanhempien kannattaa lähteä etsimään rakentavia ratkaisuja ja ottaa lapsi mukaan median tekemiseen. Lapsen voi antaa valokuvata, videokuvata, tehdä käsikirjoituksia ja omia lehtiä. Vanhempi voi näin vaikuttaa paljonkin siihen minkälaiseksi lapsen mediakäyttö muodostuu. (Mediakasvatus-gallup 2010, 25–26.)

4.5 Mediakasvatus päiväkodissa

Varhaiskasvatuksessa media on välineenä, kun toteutetaan esimerkiksi piirros, valokuva tai animaatio. Lapsen on tärkeä saada tuntumaa välineeseen, ilmaista itseään välineellä ja nauttia siitä. Lapsen rohkeus tarttua tekniseen välineeseen karttuu, mutta tärkeitä ovat myös medialukutaidon idut. Sitä, miten mediassa valitaan, rajataan, muokataan ja järjestetään, voidaan alkaa tuoda näkyväksi jo päiväkodissa. (Kotilainen & Hankala & Kivikuru 1999, 55.)

Päiväkodissa ohjelman katsominen yhdessä ei ole vielä mediakasvatusta, vaan sen jälkeen tulisi olla mahdollisuus purkaa kokemuksia, joita materiaali on lapsissa herättänyt. Jos ohjelma on koskettanut lapsia, voi tilanteen purkaminen olla aikuiselle erittäin haastavaa. Lapsen tulee kokea, että hänen kokemuksensa ovat merkityksellisiä. Aikuiselle ohjelman valitseminen pienille lapsille on haastavaa, sillä isossa lapsiryhmässä on monenlaisia lapsia erilaisine taustoineen. Siksi myös arat ja herkät lapset tulee ottaa huomioon. Kuitenkin onnistunut mediakokemus ja sen läpikäynti voi olla lapselle erittäin antoisa ja mieleenpainuva kokemus. Kasvattajat tarvitsevat rohkeutta mutta myös koulutusta siihen, kuinka lasten kanssa käsitellään mediasta heräviä asioita.

Lasten kotona näkemistä televisio-ohjelmista keskustellaan päiväkodissa välillä. Jos lapsella on tarve keskustella näkemästään televisio-ohjelmasta tai se selkeästi huolestuttaa lasta, ottaa lastentarhanopettaja asian puheeksi lapsen kanssa kahden kesken. Lapset mielellään juttelevat televisio-ohjelmista päiväkodissa.

”Kyllä ne aika paljon kertoo ja ne oikein innostuu, jos niiltä kyselee, niin ne innostuvat kertomaan niistä, että ihan selkeästi on semmoinen tunne, että ne viettävät paljon aikaa iltaisin telkkarin ääressä.” (Vastaja 1.)

Päiväkodissa lapsen työskentelystä pyritään tekemään konkreettista. Tarkoitus on tehdä käsitteitä tutuiksi sekä opettaa havaitsemaan ympärillä tapahtuvaa viestintää. Keskeisenä ideana on auttaa lasta huomaamaan, että viestintä on ihmisten itsensä tuottamaa ja että mediamaailma on ihmisen rakentama. Lapsi kykenee viestimään itse siinä missä aikuinenkin. Hän ei ole passiivinen vastaanottaja. Ilman ohjausta lapsen on mahdotonta ymmärtää ja jäsentää medioista pursuavaa tietotulvaa. Mediankuluttajille tulee jo nuorena johdattaa kriittisyyteen ja valikoivuuteen. (Baer & Heikkinen & Issakainen 2002, 7-8.)

Haastattelemiini lastentarhanopettajat kertoivat, että mediakasvatusta ei ole kirjattu kummankaan päiväkodin toimintasuunnitelmaan. Mediakasvatuksesta ei ole kirjattuja tavoitteita, mutta kuitenkin sovittuja tavoitteita ja sääntöjä on yhteisesti sovittu koskien tietokoneen käyttöä. Filmipäivinä lapsia on neuvottu tuomaan elokuvia, jotka ovat sallittuja ikärajoituksiltaan ihan pienimmillekin. Tämä samalla opettaa lapsia tarkastelemaan elokuvien ikärajoituksia ja kasvattaa heille mediakriittisyyttä. Lastentarhanopettaja myös kertoo, että nykyään suurin osa lasten elokuvista on hyviä ja opettavaisia. Filmien katsomisen hän laskee elokuvakasvatukseksi.

Toisessa päiväkodissa lastentarhanopettaja keskustelee yhtenä vanhempien kanssa laadittavan varhaiskasvatussuunnitelman osa-alueena mediakasvatuksesta. Keskusteluissa käydään läpi perheiden mediakäytäntöjä. Lasten kanssa mediasta ja television käytöstä ei keskustella, kun vain jos lapset ovat ottaneet asian puheeksi.

Päiväkodissa lasten mediataitoja kehitetään enemmänkin ohjaamalla ja kannustamalla lapsia omiin esityksiin, kuten lauluihin, runoihin ja nukketeatteriin. Päiväkodin mediaympäristö ei kykene kilpailemaan kodin vastaavaa mediaympäristöä vastaan. Esimerkiksi tietokoneen käyttö on päiväkodeissa vähäistä. Päiväkodeissa ei ole mitään erityisiä television käyttöön liittyviä rajoituksia tai sääntöjä, koska televisiota ei tällä hetkellä katsota.

”Me pyritään tietenkin kaikilla kasvatusalueilla olemaan tukena, lasten ja perheen tukena, mutta minulla on vähän semmoinen tunne, että me pystytään vaikuttamaan aika vähän. Että kyllä kai se on semmoista vanhempien valistusta enempi olla.” (Vastaaaja 1.)

Molemmat lastentarhanopettajat kokevat mediakasvatuksen tärkeäksi, mutta vaikeaksi kasvatustasiaksi. Mediavälineet eivät kuulu kummankaan päiväkodin ympäristöön, joten sitä on vaikea opettaa. Mediakasvatus koetaan tärkeäksi, koska jo pienillä lapsilla on televisio omassa huoneessaan. Toisesta lastentarhanopettajasta mediakasvatuksessa tärkeintä on keskustella vanhempien kanssa siitä, mitä lapset katsovat ja kenen kanssa.

Lastentarhanopettajat eivät ole mielestään saaneet riittävästi koulutusta mediakasvatukseen liittyen. Lastentarhanopettajien näkemys mediakasvatukseen liittyvän koulutuksen tärkeydestä liittyy heidän päiväkodin toimintakulttuuriin sekä asioihin, kuinka lasten median käyttö ja television katsominen vaikuttavat päiväkodin arkeen.

”No eipä sitä taida oikeastaan missään koulutuksessa juurikaan näitä asioita sivuteta. No ei ole kyllä kauaa, kun olin semmoisessa koulutuksessa missä oli jollakin professorilla ihan prosenttilukuja, että kuinka paljon minkäkin ikäiset lapset ovat telkkarin ääressä. Kyllä se vähän on semmoinen epämääräinen kasvatusasia.” (Vastaaaja 1.)

”Voi hyvänen aika. Eihän meillä ole mitään erityistä mediakasvatuskurssia ole käyty, mutta olen tehnyt tätä työtä aika pitkään ja en ole varsinaisesti mitään kurssia käynyt, mutta en koe oikeastaan hirveän tarpeelliseksi sitä erityisemmin ja maalaisjärjellä. Se on minusta riittävä.” (Vastaaaja 2.)

Lastentarhanopettajille televisio-ohjelmien ja elokuvien ikärajoitukset ja -suositukset ovat tuttuja. Lasten puheista ja leikeistä huolta ovat aiheuttaneet aikuisille suunnatut tositelevisio-ohjelmat ja televisio-sarjat, kuten Duudsonit ja Salatut elämät.

”Tullaanko sitten ajatelleeksi, ettei Salkkarit ole lapsille suositeltavaa katsottavaa. Vanhemmat katsovat lasten kanssa ihan ihme ohjelmia.” (Vastaaaja 1)

Lastentarhanopettajien on vaikea määritellä, minkälaisia mediakasvattajia he ovat. Toinen lastentarhanopettaja kertoi tilanteesta riippuen olevan salliva ja rajoittava mediakasvattaja. Toinen haastateltavista kokee mediakasvatuksen uudeksi asiaksi, johon tulisi kiinnittää enemmän huomiota ja panostaa vähän enemmän. Esikouluikäisten lasten kanssa vastaaja kertoi olevan helpompi puhua mediasta.

”se on niin helppo jutella ja ne enemmän muistaakin mitä he ovat kotona tehneet. Osaavat tarkemmin kertoa ja sitä kautta pystyy ehkä sitten itsekkin panostamaan ja toivottavasti vaikuttamaan sitten oikeaan suuntaan.” (Vastaaaja 1.)

4.6 Suojeleva mediakasvatus turvallisen median käytön lähtökohtana

Mediakasvatuksessa suojelullinen näkökulma on ensiarvoisen tärkeä. Osa jo hyvin pienistä lapsista altistuu aikuisviihteelle. Monet lapset jäävät oman onnensa nojaan median kanssa, vaikka he kaipaavat omia vanhempiaan jakamaan mediakokemuksia kanssaan. Turvallisuusnäkökulma on siis erittäin perusteltu ja turvallisen mediankäytön opettelu tulisi olla yhtäläillä itsestään selvää kuin muidenkin turvallisuustaitojen kuten liikennesääntöjen opettelu. Kasvattajan tehtävä ei ole helppo, sillä lapsen suojeleminen median haitallisilta viesteiltä on lähes mahdotonta. Vaikka yhteiskunnalla on vastuu suojella lapsia sopimattomalta aineistolta, käytännössä lapsi voi törmätä hänelle sopimattomaan mainoskylttiin tai lööppiin kadulla tai aikuisille tarkoitettuun ohjelmaan painaessaan väärää television nappulaa. (Pentikäinen & Ruhala & Niinistö 2007, 84.)

Lapset tarvitsevat eheään kasvuunsa rajoja ja rakkautta. Turvallinen kasvuympäristö ei synny siitä, että lapsi oppii jo varhain käyttämään nykyteknologiaa tai siitä, että tietyt lastenohjelmat tulevat joka päivä samaan aikaan, vaikka monille lapsille nekin rytmittävät arkea ja lisäävät siten turvallisuuden tunnetta. Turvallisuus syntyy rajoista, jotka aikuiset rohkenevat velvollisuutenaan asettaa lapsilleen. Mediakasvatus tarkoittaa rajo-

jen asettamista niin median parissa vietetyn ajan kuin mediasisältöjen suhteen. Lisäksi tulee tarjota vaihtoehtoja virtuaalisille viettelyksille sekä läsnäoloa ja kiinnostusta lasten mediamaailmaa kohtaa. Lasta ei voi jättää yksin median pariin. Kiellotkaan eivät riitä, sillä lapsi tarvitsee aikuisen jakamaan mediamaailman ihanuuksia ja suodattamaan haitallisia sisältöjä, opettamaan kriittistä ajattelua sekä auttamaan tarinoiden tulkinnassa. Aikuisen ohjaus on keskeistä myös faktan ja fiktion eron ymmärtämisessä, mikä on medialukutaidon perusta. (Pentikäinen & Ruhala & Niinistö 2007, 84.)

Toinen haastattelemistani lastentarhanopettajista kokee mediakasvatuksen yhdeksi vaikeimmista kasvatustavoista, koska aiheesta ei ole juurikaan ollut koulutusta ja hänestä media ei kuulu päiväkodin toimintaympäristöön.

Mitä pienempi lapsi on, sitä vähemmän hän kykenee suodattamaan erilaista informaatiota. Hänellä ei ole kykyä etäistää näkemiään asioita tai asettaa niitä oikeisiin yhteyksiinsä. Neutraloinnin ja itsensä rauhoittamisen kyvyt syntyvät lapselle vasta kehityksen myötä. Siksi lapsen mielenterveyttä tukee parhaiten niin sanottu suojaava vanhemmuus, jossa vanhemmat tunnistavat ja tunnustavat tehtäväkseen säädellä sitä, mitä lapsi näkee ja kuulee aikuisten maailmasta. (Ahonen 2007, 25.)

5 MEDIAKASVATUSKUMPPANUUS

5.1 Kasvatuskumppanuus varhaiskasvatuksessa

Lapsen vanhempien ja ammattikasvattajien välisestä yhteistyöstä käytetään varhaiskasvatuksessa käsitettä kasvatuskumppanuus. Kasvatuskumppanuudessa yhdistyvät lapselle kahden tärkeän tahon, vanhempien ja kasvattajien tiedot ja kokemukset. Arvoista, näkemyksistä ja vastuista on hyvä keskustella sekä kasvattajayhteisön että vanhempien kanssa. Kasvatuskumppanuuden ideaan kuuluu perhelähtöisyys, jolloin perheen tarpeet ovat työskentelyn lähtökohtana. Vastuu lapsesta on kotona vanhemmilla ja päiväkodissa työntekijöillä. Kumppanuudessa päivähoito ja koti kulkevat rinnakkain kannatellen lasta. (Kaskela & Kekkonen 2006, 17–20.)

Ammattikasvattajan ja vanhemman välisen kasvatuskumppanuuden tarkoituksena on vahvistaa lapsen ja vanhemman suhdetta. Kasvatuskumppanuuden periaatteisiin kuuluu vanhempien kuuleminen, joka on keskittymistä kuulemaan, mitä vanhemmilla on oikeasti sanottavana. Kumppanuuteen kuuluu myös kunnioittaminen, joka edistää avoimuutta ja vuorovaikutusta. Luottamuksen saavuttaminen on yksi kasvatuskumppanuuden tärkeistä tavoitteista. Myös dialogisuus on osa kasvatuskumppanuutta, sillä sen avulla keskustelu helpottuu ja muotoutuu yhteiseksi vuoropuheluksi. Dialogisuus on yhteisesti tapahtuvaa ajattelua ja keskustelua, jossa kuunnellaan ja pyritään aidosti ymmärtämään toista ihmistä. (Kaskela & Kekkonen 2006, 23–38.)

Kasvatuskumppanuudessa kasvatuksen ammattilaiset ja lapsen huoltajat tietoisesti sitoutuvat toimimaan yhdessä lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisessa. Mediakasvatus on kodin ja varhaiskasvatuksen yhteinen asia. Kasvatuskumppanit luovat yhteisiä median käytön sääntöjä. Media voi tarjota myös yhteisiä myönteisiä kokemuksia. Media voi toimia kasvatuskumppanuuden välineenä. Asioista, tilanteista tai tapahtumista voidaan viestittää valokuvien avulla tai mediasta nousevia aiheita voidaan käsitellä yhdessä kotona tai päiväkodissa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 23–38.)

5.2 Mediakasvatuskumppanuus varhaiskasvatuksessa

Media voi toimia vanhempien ja ammattikasvattajien välisenä positiivisena viestintuojana tai kokemuksena. Mediakasvatuksessa kasvatuskumppanuus on tärkeää, koska lasten pääasiallinen mediankäyttö tapahtuu yleensä kotona. Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö on yksi osa mediakasvatusta, sillä työntekijät ja vanhemmat voivat keskustella lasten median käytöstä ja sopia yhteisiä sääntöjä. Hyvässä kasvatuskumppanuudessa työntekijällä on mahdollisuus tuoda esille omia näkökulmiaan ja mielipiteitään mediaan liittyvissä asioissa. Mediaa voidaan käyttää myös välineenä yhteydenpidossa vanhempiin. (Pentikäinen & Ruhala & Niinistö 2007, 102).

Alle kouluikäisten lasten mediakasvatuksen periaatteisiin kuuluu kasvatuskumppanuus kodin ja päiväkodin kesken (Pentikäinen & Ruhala & Niinistö 2007, 101). Mediakasvatus tarjoaa kasvatuskumppanuuteen mahdollisuuksia ja haasteita. Varhaiskasvatusta toteuttavissa yksiköissä keskitytään mediataitojen harjoitteluun, kun taas kotien tehtävä painottuu lapsen arkisen mediankäytön tuntemiseen, ohjaamiseen ja osallistumiseen lapsen mediankäyttöön. (Stakes 2008, 28.)

Molemmista haastattelemistani vanhemmista mediakasvatus on kodin tehtävä. Koska lapset ovat vielä alle kouluikäisiä, ei päiväkodissa ole tarvetta opettaa mediakasvatusta lapsille. Heidän mielestään jokainen vanhempi tietää, kuinka paljon lapsi saa katsoa televisiota. Vanhemmat tietävät, mitä televisio-ohjelmia he sallivat lastensa katsoa. He kokevat, etteivät tarvitse ohjeita tai suosituksia päiväkodin henkilökunnalta. He osallistuvat lasten median käyttöön olemalla läsnä ja keskustelemalla lastensa kanssa esimerkiksi televisio-ohjelmista.

Varhaiskasvatuksen ammattilaisen tehtävänä on tukea kotien mediakasvatustyötä keskustellen vanhempien ja lapsen kanssa mediasta, tarjota perheille mediavanhemmuuteen ja lasten mediakasvatukseen liittyvää tietoa, nostaa lapsen mediankäyttöä koskevat asiat päivittäisten ja lapsikohtaisten varhaiskasvatussuunnitelmien laatimiseen liittyvien keskustelujen aiheeksi ja tarjota yhteisö, jossa voidaan pohtia lasten mediankäyttötottumuksia ja miettiä yhteisesti sopivaa toimintatapaa. (Stakes 2008, 28.)

Yleensä päiväkodin puolelta ollaan huolissaan lasten liiallisesta median käytöstä kotona, mutta huoli voi olla myös toisinpäin. Vanhempi voi miettiä, kuinka paljon televisiota katsotaan päiväkodissa. Vanhempien mukaan median käytöstä ei ole puhuttu päivä-

kodin kanssa. Vastaja 3 oli lapsiensa aloittaessa päiväkodin kysynyt henkilökunnalta, kuinka paljon päiväkodissa katsotaan televisiota. Silloin oli käynyt ilmi, että televisiota ei katsota lähes ollenkaan. Hän ei ole kuullut kahden vuoden aikana, että päiväkodissa olisi katsottu televisiota laisinkaan. Muuten television käytöstä ei ole puhuttu. Vaikka median käytöstä ei keskustellakaan päiväkodin ja perheiden kesken, ei kumpikaan vastaajista koe, että keskustelua tarvittaisi enempää. Vastaja 3 haluaisi keskustella päiväkodin median käytöstä, jos hän kuulisi, että lapset katsovat päiväkodissa televisiota joka päivä tai monta kertaa viikossa. Päiväkodissa ei hänen ymmärtääkseen näin toimita, joten hän ei koe minkäänlaista tarvetta puhua asiasta.

Haastattelemieni lastentarhanopettajien mukaan median erityisesti television vaikutuksesta vanhemmat ovat lähinnä olleet huolissaan televisio-ohjelmien sisällöistä. Lastentarhanopettajien mukaan vanhempien kanssa ei ole keskusteltu aiheesta. Vanhemmat ovat olleet huolissaan jonkin verran siitä, mitä heidän lapsi saa katsoa jonkun kaverin luona. Huolestuneet vanhemmat ovat usein mediavalveutuneita ja heillä on rajoittava ja suojeleva asenne. Kukaan vanhemmista ei epäile sitä, ettei päiväkodissa huolehdittaisi, etteivät lapset katso sopimattomia televisio-ohjelmia tai liian paljon televisiota.

Vastajan 2 mukaan siitä, että lapset olisivat kavereiden tykönä katsoneet haitallisia esimerkiksi liian pelottavia ohjelmia, ei ole herättänyt huolta vanhemmissa, koska lapset ovat vielä niin pieniä ja ne yleensä sitten leikkivät, kun ovat kylässä. Hän kertoo, että vanhempia huolestuttavat lähinnä väkivaltaiset ohjelmat. Hän sanoi, että on vanhempienkin vastuulla, mitä annetaan katsoa ja että saako pienet katsoa esimerkiksi Salattuja elämiä ja muita tämänkaltaisia tv-sarjoja. Vastaja 2:n päiväkodissa on ollut perheitä, joissa lapset ovat katsoneet aikuisille tarkoitettuja sarjoja ja siitäkin on juteltu. Lastentarhanopettajasta vanhempien pitää itse kotona ratkaista, miten rajoittavat lapsensa television katsomista. Päiväkodin työntekijät voivat antaa vanhemmille oman mielipiteensä asiasta.

”Mitä minun kokemuksia on, että yhdellä perheellä on ollut huoli, että lapsi katsoo liikaa ja vanhemmille lapsille suunnattuja Tähtien sotaa. Semmoisista on ollut huolta ja siitä on ollut isällä ja äidillä ollut eri näkemys” ja heillä on ollut sitten keskinäinen juttelun paikka kotona, että annetaanko lapsen katsoa vai ei. Ne on sitten semmoisia asioita, joita pitää kotona ratkaista.” (Vastaja 2.)

Varhaiskasvattajien ja vanhempien tulee keskustella yhdessä lapsen mediakäytöstä ja jakaa keskenään tietoa ja ajatuksia siitä, miten lapsen mediakasvatusta voidaan parhaiten toteuttaa. Parhaimmillaan sitä toteutetaan saumattomasti yhdessä. Perheiden mediakäytön tavat heijastuvat varhaiskasvatuksen arkeen muun muassa lapsen leikeissä, pohdinnoissa, tunteissa, tiedoissa ja taidoissa. Varhaiskasvattajan on hyvä ottaa tämä huomioon toimintaa suunnitellessaan ja toteuttaessaan. (Stakes 2008, 28.)

Lastentarhanopettajista päiväkodin mediakasvatus on vanhempiin vaikuttamista ja heidän valistamista mediasta. Mediakasvatuksessa pyritään olemaan vanhempien tukena, mutta esimerkiksi perheiden median käyttöön päiväkodilla ei heidän mielestään ole kovin paljon vaikuttamismahdollisuuksia tai vaikutusvaltaa. Toinen vastanneista lastentarhanopettajista kokee mediakasvatuksessa tärkeäksi keskustella vanhempien kanssa lasten television käytöstä.

Mediakasvatuksen puheeksi ottaminen vanhempien kanssa ei kummankaan vastaajan mielestä ollut vaikeaa. Vanhemmat keskusteleivat mielellään omasta lapsestaan ja pitivät siitä, ettei heille sanotaan.

”No ei kai siinä sen kummempaa, kun että haluaisin vähän keskustella, että tekeekö lapsesi muuta kuin katselee televisiota. Kai se on tällainen keskustelu, että, kyllähän se mahdollista on, jos aika vaan riittää. Kyllä uskon, että jokainen vanhempi siitä asiasta vois vaikka keskustellakin, jos vain tulee asia otettua esille.” (Vastaja 1.)

”No kaikkihan lähtee siitä, että me vanhempien kanssa aletaan jutella. Aiheena on aina niitten oma lapsi. Jos semmoista tarvetta tulee, sitten jutellaan sen lapsen kautta. Me voidaan, vaikka sanoa, että me ollaan täällä kiinnitetty huomiota esimerkiksi leikeissä tai käyttäytymisessä. Joku mediatuote on aiheuttanut niin sanottua negatiivista käyttäytymistä. Se ei ole vaikea ottaa puheeksi. Vanhemmat ovat yleensä aina kiinnostuneita, kun heidän lapsesta puhutaan ja tykkääkin siitä, että sanotaan” (Vastaja 2.)

Vastaja 2 kertoi, että kaikkien vanhempien kanssa käydään keskustelua median käytöstä varhaiskasvatussuunnitelmaa tehdessä joka vuosi. Hänen mukaansa keskustelua on riittävästi. Mediakasvatuksesta puhuminen tapahtuu varhaiskasvatussuunnitelma-keskusteluissa toisten vanhempien kanssa enemmän kuin toisten. Jos jonkun lapsen kohdalla ilmenee tarvetta, jutellaan vanhempien kanssa lapsen ja perheen median käytöstä enemmän. Vanhempiin on hyvät suhteet, joten he voivat ottaa asian puheeksi vii-pyilemättä, jos huoli lapsen median käytöstä herää.

Toisen lastentarhanopettajan mukaan heidän päiväkodissaan vanhempien kanssa keskustelu median merkityksestä ja vaikutuksesta on vähäistä. Mediakasvatuksesta keskustelu on satunnaista. Vanhempien kanssa on voitu ottaa sattumalta asia puheeksi, jolloin keskustelu on ollut hyvä. Toisaalta pitkät mediakasvatuskeskustelut eivät ole mahdollisia jokaisen vanhemman kanssa. Mediakasvatuskeskusteluita ei vanhempien kanssa aiota ottaa järjestelmällisesti käytäväksi.

Lastentarhanopettajista vastaaja 1 mielestä keskustelua vanhempien kanssa lasten ja perheen median käytöstä on liian vähän. Kodin television katsomisen rutiineihin ei päiväkodin puolelta puututa. Päiväkodissa ei ole aikaa millään konkreettisella tavalla, kuten kyselyllä, selvittää perheiden mediankäyttöä. Hänen mukaansa esimerkiksi vanhempainilta olisi tässäkin hyvä mahdollisuus puhua kodin median käytöstä ja mediakasvatuksesta. Toisen lastentarhaopettajan mukaan keskustelua on. Osa vanhemmista kertoo omatoimisesti, mitä heidän lapset katsovat televisiosta. Tämän jälkeen keskustellaan, ovatko vanhemmat mukana ja kuinka paljon perheessä katsotaan televisiota. Lapset itse kertovat myös esimerkiksi katsomistaan elokuvista, jolloin keskustelu vanhempien kanssa voi lähteä liikkeelle. Keskustelu ei kuitenkaan ole päivittäistä.

Mediakasvatuskumppanuus herätti kahdenlaisia mielipiteitä. Yleisesti sitä pidettiin hyvin tärkeänä, ja yhteistyötä kodin ja päiväkodin välillä liittyen mediakasvatamiseen pidettiin hyvin oleellisena osana päiväkodin toimintaa. Mediakasvatuskumppanuutta ei pidetä vaikeana asiana. Vastaaja 2 sanoi, että ei koe oikeastaan mitään mediakasvatuskumppanuudessa vaikeaksi. Yleensä asioista vaan keskustellaan ja se ei ole vaikeaa. Mediakasvatuskumppanuudessa vaikeaksi vastaaja 1 koki sen, että hän katsoo itse niin vähän televisio-ohjelmia. Lisäksi vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön kuuluu paljon muitakin, kiireellisempiä asioita, joten mediakasvatuskumppanuudelle ei jää aikaa.

”Ei niistä oikeastaan tiedä ja pitäisi ihan työajaksi ottaa, että katsoisi telkkaria illat pitkät. Ja tietenkin on se ajanpuute vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön. Tuntuu, että on niitä tärkeämpiäkin asioita, joista jutella.” (Vastaaja 1.)

Kumpikin lastentarhanopettajista koki päiväkodista saatavan tuen mediakasvatukseen tarpeelliseksi. Vastaajan 1 mielestä tähän saisi enemmänkin kiinnittää huomiota ja keskustella vanhempien kanssa, jos vain aika riittäisi. Vastaaja 2 kertoi, että vanhemmat miettivät, voidaanko lapsen esimerkiksi antaa katsoa jotain tiettyä televisio-ohjelmaa.

Lisäksi vanhemmilla voi olla eriävät mielipiteet, jolloin päiväkodin henkilökunnan tulee olla tarkkana, etteivät asetu tietylle puolelle, toista vanhempaa vastaan. Lisäksi mietintää aiheuttavat, kun perheen vanhemmat saavat katsoa jotain ohjelmaa, jota pienemmiltä on kielletty. Tähän päiväkodin kasvatushenkilökunta voi antaa oman mielipiteensä.

Lapsi tarvitsee mediakäytössään rinnalla kulkijaa; opastusta, tukea, kuuntelua ja läsnäoloa sekä yhdessä tekemistä. Aikuiset ovat lapsille myös esimerkkejä ja käyttäytymismallien antajia. Aikuisen kannattaa pohtia omaa mediatietoisuuttaan ja yrittää pysyä kärryillä myös lastensa mediatodellisuudesta. Perimmiltään mediakasvatus on, kuten kasvatus yleensä: perusteltuja rajoja ja tukea eri tilanteissa. (Niinistö & Ruhala & Henriksson & Pentikäinen 2006, 24–26.)

5.3 Päiväkodin mediakasvatuksen yhteistyö kodin kanssa

Päiväkodin ja kotien välisessä mediakasvatukseen liittyvässä yhteistyössä on monia mahdollisuuksia, jotka edesauttavat myös mediakasvatuskumppanuutta. Mediakasvatuskumppanuutta voidaan luoda tai tukea erilaisilla yhteistyön muodoilla. Näitä kotien kanssa tehdyn mediakasvatuksen yhteistyön muotoja ovat esimerkiksi päiväkodin ja perheiden yhteiset pelisäännöt, kahdenkeskiset keskustelut, mediakasvatuksen käsittely yhtenä aiheena vanhempainilloissa ja kokonaiset vanhempainillat mediakasvatuksesta. Mediakasvatukseen liittyviä asioita voidaan ottaa joskus tai säännöllisesti esiin lasten huoltajien kanssa käytävissä kahdenkeskisissä keskusteluissa, kuten eteiskeskusteluissa. Toinen hyvä kahdenkeskisen keskustelun ajankohta on varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa. Aiheina voi olla esimerkiksi television katsominen perheessä. Mediakasvatukseen liittyvistä aihepiireistä vanhempien kanssa voidaan käsitellä lasten mediankäytön määrällistä ja sisällöllistä rajoittamista. Vanhempainilloissa huoltajien kanssa voidaan käsitellä esimerkiksi ikäkaudelle sopivia mediasisältöjen valintaa sekä median käytön määrällistä rajoittamista.

Yhtenä mediakasvatuksen yhteistyön muotona päiväkotitoimi voi lähettää lasten koteihin vanhempien täytettäväksi seurantalomakkeenviikon ajalle lapsen television ja videon katselun seuraamiseksi. Tämän jälkeen päiväkodin työntekijät kokoaa koosteen, josta selviää lasten keskimääräinen päivittäinen television ja videon katselu-aika ja suosituimmat ohjelmat. Lopuksi vanhempainillassa esitellään kyselyn tulokset ja keskustel-

taisiin muun muassa väkivallan roolista lapsen elämässä ja siitä, miten siihen tulisi suhtautua. (Sintonen 2002, 47.)

Muina kodin ja päiväkodin välisen yhteistyön työmuotoina voidaan käyttää muun muassa elokuvien ja pelien ikärajoista kertovien tiedotteiden jakamista kotiin ja kuvaboksin käyttöä lasten valokuville. Päiväkoti voi järjestää mediakasvatusteemaan liittyvän näyttelyn, johon voidaan kutsua vanhemmat katsojiksi tai sitten heidän voi pyytää osallistumaan. Mediavälineitä voidaan hyödyntää myös yhteistyökanavana vanhempien kanssa. Vanhemmille voidaan lähettää valokuvia ja kuulumisia sähköpostitse pyrkien lisäämään heidän osallisuuttaan lastensa elämään päiväkodissa. Lisäksi vuosittain jokaiselle lapselle voidaan koostaa paperisen version sijaan oma digitaalinen kasvunkansio. (Suoninen 2008, 52.)

Haastattelemiini lastentarhanopettajat suhtautuivat molemmat myönteisesti päiväkodin ja kodin median avulla tapahtuvaan yhteistyöhön, kuten sähköiseen viestintään. Vastaja 1 perustelee mielipidettään sillä, että nykyään yhä useampi vanhempi käyttää tietokonea. Ehkä asioita tulisi nostettua herkemmin esille, mutta tähän totuttelu vaatisi aikaa. Eteiskeskustelut voisi osittain korvata esimerkiksi sähköpostilla, koska yleinen hälinä ja tungos häiritsevät. Sähköpostin kautta käytävää keskustelua rajoittaa kuitenkin ajanpuute.

Vastaja 2 kertoo, että heidän päiväkodissaan sähköistä viestintää on jo. Vanhemmat ilmoittavat hoitoaikoja sähköpostitse yhä enemmän kuin perinteisesti paperilla. Päiväkoti on myös lähettänyt sähköpostilla kuvia kotiin esimerkiksi retkiltä tai tapahtumista. Lisäksi hän mainitsi tekstiviestit, joilla vanhemmat ilmoittavat lasten äkilliset sairastumiset ja vapaapäivät. Koska päiväkodissa on vain yksi tietokone ja sekin on hidas, suosittelee päiväkotikiireellisemmät asiat lähettämään tekstiviestillä. Tällöin informaatio on nopeampaa. Hoitopäivät tulevat jokaisen työntekijän sähköpostiin, joten aina joku heistä ehtii ne sieltä kirjata.

Päiväkodin ja kodin median avulla tapahtuvasta yhteistyöstä, kuten sähköisestä viestinnästä nämä vastaajat olivat jokseenkin eri mieltä. Vastaja 4 hoitoaikojen ilmoittaminen sähköpostilla on hyvä asia, mutta muuten hän ei koe sähköistä viestintää tarpeelliseksi. Vastaja 3 sähköiselle viestinnälle ei ole tarvetta vielä päiväkodissa.

”Ehkä se tuntuu päiväkodissa vielä, että siihen ei ole tarvetta, koska tänne aina jompikumpi vanhemmista tuo lapset ja hakee lapset niin se tulee pal-

jon enemmän, luonnollisesti. Jos on jotain kysyttävää tai sanottavaa niin se sanotaan tässä näin, että se ehkä niin kuin päiväkodissa tuntuu, että siihen ei ole tarvetta. Ehkä koulussa ei näe päivittäin tai edes viikoittain niin silloin se on hyödyllistä, mutta ei päiväkodissa tarvita.”(Vastaja 3.)

Mediakasvatus voidaan nähdä yhdeksi osaksi kodin ja päiväkodin välistä yhteistyötä. Parhaimmillaan mediakasvatus on siis yhteistyötä, jota koti ja päiväkotitekevät yhteistyössä kohti yhteisesti sovittuja ja tiedostettuja päämääriä. Yhteistyö voi lähteä liikkeelle esimerkiksi yhteisellä tutustumisella lapsen mediamaailmaan. Teemasta voi järjestää keskusteluillan ja tutustua aikuisten näkemykseen lasten mediamaailmasta keskustellen ja kertoen. Ulkopuolinen asiantuntija voi tarjota keskusteluun uudenlaista näkökulmaa. Uusimpia tilastotietoja voidaan tarkastella yhdessä ja pohtia, kuvaavatko ne oman ryhmän lasten median käyttötottumuksia. Lisäksi yhteiset keskustelutilaisuudet tarjoavat aikuisille mahdollisuuden pohtia yhdessä, miten mediamaailma on muuttunut omasta lapsuudesta ja keskustella, miten median käyttöön suhtaudutaan eri perheissä. Samalla kodit voivat tukea toisiaan mediakasvatuksessa. Lisäksi vanhempainillat ovat luonteva tilaisuus keskustella vanhempien kanssa lasten median käyttöön liittyvistä asioista. Teemoja vanhempainiltaan voivat olla esimerkiksi televisio-ohjelmien, elokuvien ja pelien ikäraajat, mediavälineet kotona ja vapaa-ajalla. Vanhempainillan yhteydessä voi lisäksi järjestää näyttelyn tai näytöksen ryhmän mediatuotoksista. Lisäksi vanhempainillan aikana vanhemmat voivat jutella keskenään ja vaihtaa ajatuksia lasten mediankäytöstä. (Kerhokeskus 2009, 49.)

Vanhempainiltoja pidettäväksi mediakasvatusaiheesta vastaaja 1 kokee tärkeäksi. Hänellä on epäily, että vanhemmat eivät välttämättä kiinnostuisi aiheesta, koska ajattelevat, että he tietävät mitä lapsi katsoo televisiosta ja mikä on lapsille suotavaa. Lastentarhanopettajasta vanhempainilta, jossa olisi tietoa esimerkiksi tavallisimpien televisio-ohjelmien ikärajoista ja tietoa median merkityksestä ja vaikutuksesta, voisi olla tärkeä. Vanhemmat katsovat lasten kanssa lapsille soveltumattomia, kuten liian pelottavia ja seksistisiä televisio-ohjelmia. Vastaja 2 mielestä heidän päiväkodissa mediakasvatukseen liittyviä vanhempainiltoja ei ole koettu tarpeelliseksi.

Haastatteluista vanhemmista vanhempainiltoja mediakasvatusaiheesta ei tarvitse järjestää. Vastaja 3 sanoi, että mediakasvatukseen liittyvät vanhempainillat olisivat ajankohdaisia, jos päiväkodissa käytettäisiin paljon mediavälineitä. Tällöin vanhempien ja päiväkodin kasvattajien tulisi ehdottomasti laatia yhteiset pelisäännöt esimerkiksi siitä, mitä ja kuinka paljon mediavälineitä käytetään.

Kasvatuksen ammattilaisina lastentarhanopettajilla ja kasvattajilla on hallussaan työtapoja, joilla mediakasvatuksen sisältöjä voi opettaa, vaikka teknistä osaamista ei ole paljoa. Lasten vanhemmilla saattaa olla paljon mediaosaamista, jota kannattaa hyödyntää opetuksessa. Kotien kanssa yhdessä toteutetut mediakasvatusprojektit ja –työpajat syventävät kodin ja päiväkodin sekä esiopetuksen yhteistyötä ja ovat keino houkuttaa myös isät mukaan yhteistyöhön. (Kerhokeskus 2009, 50.)

Vanhempien ja päiväkodin tulisi olla tietoisia toistensa harjoittamasta mediakasvatuksesta ja suhteesta mediaan. Se helpottaa päiväkodin mediakasvatuksen jatkumon suunnittelua. Perhekulttuurit ovat erilaisia: toisessa perheessä lapset saavat puuhata tietokoneella mitä haluavat ja toisessa perheessä ei ole televisiota. Mediakasvatuksen suunnittelua ja toteutusta helpottaa, jos päiväkodin työntekijöillä on tiedossaan perheiden linjat ja suhde mediaan ja tieto- ja viestintäteknikkaan. Varhaiskasvatussuunnitelma-keskustelut ovat oiva tilaisuus keskustella perheen mediasuhteesta. Perheiden kanssa voidaan joskus sopia yhteisistä pelisäännöistä mediakasvatukseen liittyvissä asioissa. Päiväkodin luomat pelisäännöt mediavälineiden käytöstä tulisi olla myös vanhempien tiedossa. Vanhempien kanssa on hyvä keskustella esimerkiksi keräilykorttien, kännykän ja kannettavan mediasoitimen käyttöön liittyvistä pelisäännöistä. (Kerhokeskus 2009, 50.)

Kumpikaan vastaajista ei ole laatinut päiväkodeissa perheiden kanssa mediapelisääntöjä. Vastaaja 1 sanoi, että mediapelisääntöjä voitaisiin laatia, jos päiväkodissa lapsi olisi kertonut pelkäävänsä jotain. Vanhempien kanssa voitaisiin asiasta jutella ja kysyä, onko lapsi pelästynyt esimerkiksi jotain televisio-ohjelmaa. Pelon laantumiseen voitaisiin sopia yhdessä, että television katsomista voisi vähentää. Vastaaja 2 kertoo, että vanhemmat itse voivat halutessaan laatia kotonaan mediapelisääntöjä, joissa päiväkodinväki voi olla apuna. Kummassakaan päiväkodissa ei ole tehty kodin ja päiväkodin yhteisiä mediapelisääntöjä. Mediapelisääntöjä eivät kokeneet tärkeäksi lastentarhanopettajat eivätkä vanhemmat. Päiväkodista saatavaa tukea tai päiväkodin ja kodin yhteisiä mediapelisääntöjäkään ei koeta tarpeellisiksi.

”No ei ole, kyllä ne varmaan kaikki vanhemmat tietävät, mikä on omalle lapselle parhaaksi tai ainakin pitäisi tietää. En ole ajatellut, enkä kyllä kaipaakaan yhteisiä sääntöjä.” (Vastaaja 4.)

6 POHDINTA

Opinnäytetyöni tulokset tuovat lisää tietoa ja ymmärrystä päiväkodin ja kodin välisestä mediakasvatuksesta ja – kasvatuskumppanuudesta. Lisäksi tuloksista saa kuvan kotien mediarutiineista. Halusin painottaa television vaikutusta – hyviä ja huonoja puolia lapsen elämään sekä aikuisten vastuuta lapsen television kohtuullisesta käytöstä.

Opinnäytetyössäni saadut tulokset ja niistä tekemäni johtopäätökset ovat omia tulkintojani haastateltavien ajatuksista. Olen saattanut ymmärtää väärin jonkin haastateltavan esittämän asian. Lisäksi olen itse vaikuttanut sisältöihin, joita haastatteluissa on otettu esille. Haastateltavat ovat myös saattaneet vastata joihinkin kysymyksiin siten kuin he ovat olettaneet, että heidän odotetaan vastaavan. Haastateltavat eivät kuitenkaan tuoneet vastauksissaan esiin ainoastaan myönteisiä vastauksia, mikä voi kertoa vastausten luotettavuudesta. Opinnäytetyöni tuloksia ei voi yleistää koskemaan kaikkia päiväkoteja tai perheitä, sillä toteutin vain kuusi haastattelua. Tulokset edustavat siis näiden haastateltavien näkemyksiä ja kokemuksia. Kuitenkin ne voivat antaa viittausta siihen, mitä mediarutiinit, mediakasvatus sekä mediakasvatuskumppanuus ovat joissakin päiväkodeissa ja perheissä.

Päiväkodin varhaiskasvatusta ohjaavassa valtakunnallisessa asiakirjassa Varhaiskasvatuksen perusteissa ei sanana mainita mediakasvatusta. Kyllähän aihetta sivutaan, mutta miksei se ole määritelty esimerkiksi sisällöllisiin orientaatioihin. Medialla on kuitenkin niin suuri merkitys ja vaikutus lapsen elämään, jotta mediakasvatukseen kannattaisi kirjata tavoitteita. Lisäksi jo päiväkodissa lapselle tulisi opettaa mediakasvatuksen alkeita, medialukutaidon ja mediakriittisyyden ituja. Niitähän ei välttämättä kotona opeteta laisinkaan.

Televisio on monissa perheissä auki suurimman osan iltaa, vaikkei sitä varsinaisesti katseltaisikaan. Televisiota seurataan syrjäsilmillä samalla, kun puuhailtaan kotitöitä, luetaan lehtiä, tehdään käsitöitä, pelailaan lasten kanssa, jutellaan, siivotaan. Television roolia perheissä voidaan mielestäni kuvata perheenjäseneksi tai eräänlaiseksi audiovisuaaliseksi tapetiksi. Televisiolla on taipumus jäädä auki koko illaksi. Tällöin lapsi altistuu passiiviselle television katsomiselle. Televisio on lisäksi monelle vanhemmalle nykyään kätevä lapsenvahti. Se ei vaadi palkkaa, lapset eivät valita, vaan viihtyvät.

Opinnäytetyössä nousi vahvasti esille, että mediakasvatus ja mediakasvatuskumppanuus taistelevat aikuisten aikapulan kanssa. Aikuisilla, niin päiväkodin henkilökunnalla kuin

kotiväelläkään ei ole aikaa mediakasvattaa lapsia. Lisäksi lisäksi ammattikasvattajien ja vanhempien tietoutta median vaikutuksesta ja mediakasvatuksen tärkeydestä. Media, erityisesti televisio voi vaikuttaa lapsen elämään, jos lapsen katsomien televisio-ohjelmien sisällöille ja ajalle ei aseteta minkäänlaisia rajoituksia. Mediassa on suuret mahdollisuudet, mutta myös yhtä suuret uhat. Median hyödyt saattavat kääntyä haitoiksi.

Yhdeksi kysymykseksi nousi ”Onko mediakasvatus resurssikysymys?” Tämä nousi haastatteluiden aikana vahvasti esille. Aika ei riitä median avulla opetettavaan työhön. Rahalliset kustannukset olisivat myös usein aivan liian suuria. Henkilökuntaa tietenkin pitäisi kouluttaa käyttämään mediavälineitä. On hienoa, että osassa päiväkodeista on jo siirrytty käyttämään sähköistä viestintää osana päiväkodin toimintaa. Mediakasvatushan on opetusta mediasta ja opetusta median avulla.

Päiväkodeissa ei juuri katsota televisiota tai käytetä tietokoneita, joten päiväkodin henkilökunnan ei tarvitse miettiä, kuinka media vaikuttaa lasten elämään. Luotetaanko päiväkodeissa liikaa vanhempien vastuuseen huolehtia lasten mediakasvatuksesta? Haastatteluiden perusteella päiväkodin rooli mediakasvatuskumppanuudessa on paljon pienempi kuin vanhempien. Mielestäni vanhemmat niin sanotusti luovat mediakasvatuksen perustan ja päiväkodista lähtien sitä jatketaan. Mediakasvatus on kuitenkin elinikäinen prosessi.

Huomioni on kiinnittänyt opinnäytetyötä tehdessäni, että mitä valveutuneimpia ja mitä enemmän vanhemmilla ja kasvattajilla on tietoa median erityisesti television katsomisen haittavaikutuksista, sitä tarkempia ja rajoittavimpia he ovat. Vanhemmat, jotka tietävät esimerkiksi mahdollisesti television aiheuttamista peloista tai univaikeuksista, tarkistavat lastenohjelmien sisällöt. Myös television katselu yhdessä koko perheen tai ainakin aikuisen kanssa sekä jutteleminen korostuvat.

Huomasin positiivisena puolena haastatteluissa, että suhde televisioon oli kaikilla järkevä. Lasten television käyttöä rajoitettiin. Esimerkiksi ”tunti liikuntaa, tunti televisiota” oli mielestäni hyvä käytäntö eräältä haastattelevaltani vanhemmalta. Huolestuin, kuinka vähän televisio-ohjelmista ja television katselusta perheenjäsenet juttelevat haastattelujeni perusteella. Keskusteluja ei koettu tärkeiksi. Lapset kertoivat, etteivät juttele kotona tai päiväkodissa katsomistaan televisio-ohjelmista.

Aikuiset katsovat eniten televisiosta viihdeohjelmia. Silti mielestäni aikuisten suhtautuminen lasten televisionkatseluun on kuitenkin se, että lasten ei suotaisi kokevan puhtaasti mielihyvän hetkiä, vaan kaikkien televisio-ohjelmien toivotaan tarjoavan lapselle tiedollisia ja moraalisia opetuksia. Uskon television olevan pienillekin lapsille ensisijaisesti viihtymisväline, joka tuottaa positiivisia tunne-elämyksiä. Tiedotusvälineissä lasten mediankäytöstä annetaan usein huono kuva. Kuulin radiosta vähän aikaa sitten, kuinka 3 -vuotias poika kärsi televisioriippuvuudesta, kun hän katsoi päivittäin useita tunteja ”Tuomas veturi” – lastenohjelmaa. Silti medialla ja erityisesti televisiolla on myös paljon positiivisia puolia. Se viihdyttää ja opettaa. Television katsomisen katsotaan usein olevan vain haitallista lapsen kehitykselle.

Julkisuudessa lasten televisionkatselusta annettu kauhisteleva kuva saattaa kuitenkin itse asiassa toimia perheissä juuri päinvastaisella, vanhempia rauhoittavalla tavalla. Kun oman lapsen katselu ja television vaikutukset hänen käyttäytymiseensä eivät vastaa annettua, usein liioiteltua kuvausta, vanhemmat päättelevät, ettei televisionkatselu ole heidän perheessään ongelma. He todennäköisesti luulevat sen olevan ongelma naapurissa. Vaikka television katsominen koetaan lähes aina asiantuntijatahoilta haitalliseksi lapsille, muistan itse, kuinka lapsena katsoin joka lauantai- ja sunnuntaiamujen lastenohjelmat. En muistaakseni keskustellut niistä vanhempieni kanssa ja yleensä katsoin niitä pikkusiskoni kanssa. En muista, että olisin katsonut mitään aikuisille tarkoitettua, ikärajaltaan kiellettyä koskaan.

Erityisesti lasten vanhemmat kokevat huonoa omatuntoa, kun lapset katsovat yksin televisiota. Harvoissa perheissä vanhemmat katsovat televisiota aina yhdessä lastensa kanssa, vaikka monet varmasti tähän pyrkivätkin. Vanhemmilla ei yksinkertaisesti ole aikaa tai voimia katsoa aina televisiota yhdessä lastensa kanssa. Pikku Kakkosen katselu yhdessä ei vastaa monenkaan vanhemman käsitystä mielekkäästä vapaa-ajanvietosta., joten vanhemmat käyttävät lastenohjelmien ajan mieluummin muihin puuhiin.

Varhaisella mediakasvatuksella on merkitystä lapselle tulevaisuudessa. Opiskelu ja työelämässä selviytyminen vaativat hyvää medialukutaitoa. Myös mediantuottajille lapset ovat tärkeä kohderyhmä, joten lapsille kohdistettu mainonta ja lastenohjelmien määrä on kasvanut. Lasten elokuvaan panostetaan todella. Lisäksi lapset pääsevät nykyään paljon helpommin käsiksi mediaan. Pienten lasten mediakasvatuksessa on vain mielikuvitus rajana.

Vanhempien tärkeimmäksi tehtäväksi päiväkotikäisen lapsen mediakasvatuksessa on asettaa turvalliset rajat median käytölle ja olla läsnä. Hän ohjaa ja opastaa lasta, muttei saa antaa mediavälineiden korvata vanhempien kanssa vietettyä aikaa.

Päiväkodin henkilökunnan tulisi mielestäni tukea, kannustaa ja ohjata vanhempien mediakasvatustyötä, koska mediakasvatus ei aina ole helppoa. Ei tietenkään ole vain yhtä ainoa tapaa tehdä mediakasvatusta. Ammattikasvattajat voivat tukea vanhempien kasvatustyötä tälläkin kasvun ja kehityksen osa-alueella. Mediakasvatus on vanhempien ja kasvattajien yhteinen asia. Vanhempien rooli mediakasvattajina ei tule muodostua pelkästään rajoituksista ja kielloista. Median äärellä voidaan järjestää yhteistä koko perheen toimintaa, kuten elokuvailtoja. Vanhemman rooli on olla vanhempi, joka asettaa rajoja lapselleen, myös silloin kun kyseessä on television katseleminen. Mediakasvatus ei siis poikkea muusta kasvatuksesta. Sekin on rajojen asettamista, yhdessä toimimista ja lapsen tukemista. Monipuolinen ja kohtuullinen median käyttö suojaa median haittavaikutuksilta. En usko, että yhteisen televisionkatselun tulee aina tarkoittaa fyysistä läsnäoloa vaan ohjelma keskustelua ja tulkintaa. Kunhan lapsi saa tarvittaessa jaettu televisiokokemuksensa, en huolestuisi, jos vanhemmat eivät tiedä kuva kivalta ohjelmien sisältöjä.

Mielenkiintoista on, että vaikka mediakasvatus on melko suosittu tutkimusaihe ja mediasta on tehty paljon projekteja, silti mediakasvatus koetaan perheissä ja päiväkodeissa vaikeaksi kasvatusasiaksi. Siihen ei kiinnitetä kovinkaan paljon huomiota. Mediakasvatus koetaan vaikeaksi kasvatusasiaksi varmaan myös sen takia, että media on niin laaja käsite. Mutta kasvattajan ei tarvitse olla kaikkietävä median suhteen. Riittää, kun on kiinnostunut lasten median käytöstä ja suhtautuu siihen avoimin mielin. Media on suuri osa lasten elämänpiiriä eikä sitä tule pelätä. Media tulisi kokea elämää rikastuttavaksi asiaksi, mutta tietenkin on hyvä olla tietoinen myös sen kääntöpuolesta. Media on vielä suhteellisen löytämätön ja käyttämätön asia, jolla voisi saada aivan uusia ulottuvuuksia päiväkodin ja perheiden kasvatus- ja yhteistyöhön.

Toisaalta, koska kodeissa mediavälineiden käyttö on yleistä, päiväkodeissa ei mediavälineiden käytölle varmaankaan ole juuri tarvetta. Lapset saavat leikkiä enemmän päiväkodissa. Mediakasvatuksessa on paljon monipuolisia aiheita ja tietenkin sen kanssa voi myös leikkiä. Esimerkiksi lasten leikkien kuvaaminen tai heidän esitysten kuvaaminen voisi olla lapsille erilainen, mukava kokemus, mutta myös lasten vanhemmille. Päiväkoti voi hyödyntää mediaa esimerkiksi kuvaamalla omaa toimintaansa ja työtään. Jälkeen-

päin nauhoitusta tarkastelemalla he voisivat katsoa, missä ovat vahvoja ja missä kaipaisivat ehkä vielä parannettavaa. Lisäksi mediakasvatuksessa tulisi hyödyntää mielestäni lasten itse tuottamia mediasisältöjä. Päiväkodit ovat täynnä pieniä median asiantuntijoita.

Vaikka ainakin haastattelemini päiväkotien kanta oli, että television katsominen ei kuulu päiväkodin toimintaan voitaisiin ainakin vuoropäiväkodeissa joustaa tässä asiassa. Vuoropäiväkodeissa lapset ovat siellä usein Pikku Kakkosen aikaan ja jotkut jopa lähes vuorokauden. Olisi kummallista, jos päiväkodin halutaan olevan usein kodinomainen, etteivät lapset saisi pitemmän ajan siellä viettäessään katsoa televisiota ollenkaan.

Mediakasvatukseen liittyvä vanhempainilta olisi varmasti hyödyllinen järjestää. Kuten toinen lastentarhanopettajistakin pohti haastattelussa, vanhempien kiinnostus aiheeseen voisi olla myös kielteinen ja ei niin innostunut. Mieliapiteet voisivat olla samanlaisia kuin haastatteluissa, että vanhemmat mediakasvattavat lapsensa itse ja siihen ei juuri päiväkotiväen tarvitse puuttua. Kuitenkin, kun lukee suosituksia, kuinka paljon lasten olisi enimmillään suotavaa katsoa televisiota, olisi aihe huomioitava mielestäni tarkemmin.

Valitsin opinnäytetyöni nimeksi: ”Tullaanko sitten ajatelleeksi, ettei Salkkarit ole lapsille suositeltavaa katsottavaa?” Mediakasvatuskumppanuus varhaiskasvatuksessa. Nimi on lastentarhaopettajan haastattelusta. Salatut Elämät – sarja nousi paljon niin lastentarhaopettajien, vanhempien kuin lastenkin haastatteluissa esille. Lastentarhanopettajat ovat huolissaan lasten television katsomisesta. Harva vanhempi luultavasti ajattelee esimerkiksi Salattujen Elämien olevan lapsille soveltumaton ohjelma. Salatut Elämät – sarja on kyllä saanut osakseen paljon parjausta. Sarjahan on osaltaan hyvin totuudenmukainen, mutta melko huolestuttavaa on myös se, että tutkimuksissa on todettu tämänkaltaisissa televisio-ohjelmissa kuva pelottaa etenkin 5-6-vuotiaita lapsia enemmän kuin teksti. Sarja käsittelee paljon teemoja, kuten alkoholi, huumeet, homosuhteet ja kuolema. 5-6-vuotias ei vielä ole kehitystasoltaan valmis kohtaamaan näin vakavia asioita ja kuvia.

Huomasin myöhemmin, että itse menin haastatteluihin sillä asenteella, että päiväkotit ja perheet eivät tee yhteistyötä median avulla. Minulla oli siis muodostunut ennakkokäsitys teorian kirjoittamisen pohjalta. Mutta huomasinkin, että median avulla tehtävää yhteistyötä on paljon. Vanhemmat laittavat lastensa hoitoaikoja sähköpostitse päiväkotiin, päiväkodin henkilökunta lähettää valokuvia lasten retkistä ja tapahtumista vanhemmille,

kiireellisistä asioista ilmoitetaan tekstiviestein. Media on siis hyödyllinen apuväline. Mediakasvatuskumppanuutta voidaan toteuttaa monin tavoin. Konkreettisia tapoja ovat esimerkiksi vanhempainillat aiheesta, sähköinen viestintä, digitaaliset kasvun kansiot. Päiväkoti ja perheet voivat tehdä yhteisiä mediapelisääntöjä. Vanhempien erityisosaimista voidaan hyödyntää. Vanhemmille voidaan järjestää medianäyttely.

Jos jatkaisin tutkimustyötä, suunnittelisin toiminnallisen tavan esimerkiksi vanhempainillan, jossa käsiteltäisiin mediakasvatusta. Päiväkodin henkilökunta mielestäni tarvitsee konkreettisempia toimintamalleja mediakasvatuskumppanuuteen. Nyt mediakasvatus jää enimmäkseen vanhempien vastuulle. Päiväkodin työntekijät kokevat, ettei heillä ole riittävästi tietoa tai aikaa mediakasvatuskumppanuuteen. Mielestäni mediakasvatukseen liittyvistä aiheista lasten mediapelot tai media ja leikki olisivat mielenkiintoisia tutkimusaiheita. Osa lapsista on herkempiä kuin toiset. Heille useiden toisten lasten kesto-osuudet Pikku Kakkosen Pelle Hermannin tai Röllin Peikko voivat olla hyvin pelottavia. Opinnäytetyössäni halusin nostaa esille lasten mediapelot, koska ne ovat tärkeä aihe puhua. Kirjoitan työssäni myös konkreettisia neuvoja, kuinka lasta, joka on pelästynyt esimerkiksi jotain televisiossa näkemäänsä asiaa, autetaan ja tuetaan.

Tämä opinnäytetyö oli itselleni ensimmäinen, ja opin prosessin aikana paljon uusia asioita sekä mediakasvatuksesta aiheena, että opinnäytetyön tekemisestä. Opinnäytetyön edetessä tutkimuskysymykseni tarkentuivat ja teoriaosuus laajeni. Opinnäytetyön toteuttamisesta oli hyötyä myös ammatilliselle kehitykselleni. Mikäli toimin itse tulevaisuudessa lastentarhanopettajana, voin hyödyntää opinnäytetyössäni oppimiani asioita mediakasvatuksesta. Koen mediakasvatuksen toteuttamisen ja mediakasvatuskumppanuuden tärkeiksi. Opinnäytetyön tekemisen aikana opin paljon aiheeseen liittyvästä teoriasta sekä miten haastattelut tehdään ja kysymykset laaditaan. Syvennyin tutkittavaan aiheeseen pääasiassa kirjallisuuden kautta. Prosessi oli kokonaisuudessaan mielenkiintoinen ja haastava. Opinnäytetyöni loppuvaiheilla löysin aiheita ja varsinkin kysymyksiä, joilla olisin voinut tarkentaa työtäni. Aiheen rajaus on ollut ehkä se suurin haaste koko opinnäytetyöprosessin aikana.

LÄHDELUETTELO

- Ahonen, Riitta 2007. Suojeleva mediakasvatus on vasta heräämässä. Teoksessa Me, media ja maailma Opas mediaosaamiseen. Printsysteems Oy, Helsinki.
- Baer, Sonja & Heikkinen, Mari & Issakainen, Tytti 2002. Hattiaisten mediakirja- Vies- tintäkasvatuksen opas. Karisto Oy, Helsinki.
- Herkman, Juha 2001. Audiovisuaalinen mediakulttuuri. Vastapaino, Tampere.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2000. Tutkimushaastattelu – teemahaastattelun teo- ria ja käytäntö. Yliopistopaino, Helsinki.
- Kaskela, Marja & Kekkonen, Marjatta 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Stakes oppaita 63. Gummerus, Vaajakoski.
- Kerhokeskus 2009. Mediakasvatus esi- ja alkuopetuksessa. Aksidenssi Oy, Helsinki.
Luettu 20.6.2010.
<http://www.kerhokeskus.fi/easydata/customers/kerhokeskus/files/mediakasvatus/mediakasvatus_netti.pdf>
- Kotilainen, Sirkku & Hankala, Mari & Kivikuru, Ullamaija (toim.) 1999. Mediakasva- tus. Oy Edita Ab. Helsinki.
- Lehtipuu, Unna 2006. Ruuturitari ja digidonna – Lapsi matkalla mediaan. WSOY. Hel- sinki.
- Liukko, Seija & Kangassalo, Marjatta 1998. Mediaa muruille. Kirjayhtymä Oy. Helsin- ki.
- Mannerheimin lastensuojeluliitto 2010a. Vanhempain netti. Media ja 5-6-vuotias. Luet- tu 28.6.2010 <[https://mll-
fi.directo.fi/vanhempainnetti/tietokulma/lapset_ja_media/media_ja_lapsen_ika/5-6-
vuotias/](https://mll-fi.directo.fi/vanhempainnetti/tietokulma/lapset_ja_media/media_ja_lapsen_ika/5-6-vuotias/)>
- Mannerheimin lastensuojeluliitto 2010b. Vanhempain netti. Perheiden mediapelisääntö- jä Luettu 30.6.2010 <[https://mll-
fi.directo.fi/vanhempainnetti/tietokulma/lapset_ja_media/pelisaannot_median_kayt-
olle/perheiden_pelisaantoja/](https://mll-fi.directo.fi/vanhempainnetti/tietokulma/lapset_ja_media/pelisaannot_median_kayt-
olle/perheiden_pelisaantoja/)>

- Martosola, Riitta & Mäkelä-Rönholm, Minna 2006. Lapsilta kielletty – Kuinka suojella lasta mediatraumalta. Kirjapaja Oy. Helsinki.
- Mustonen, Anu 2009. Media ja lapsen pelot. Mediakasvatus esi- ja alkuopetuksessa. Kerhokeskus. Luettu 26.8.2010 <mediakasvatus_netti.pdf>
- Niinistö, Hanna & Ruhala, Anu & Henriksson, Annika & Pentikäinen, Leena 2006. Mediametkaa! Mediakasvattajan käsikirja kaikilla mausteilla. Mediakasvatuskeskus Metka ry & BTJ Kirjastopalvelu. Helsinki.
- Pentikäinen, Leena & Ruhala, Anu & Niinistö, Hanna 2007. Medimetkaa! Osa 2 - Kasvattajan metkaopas lasten mediamaailmaan. Mediakasvatuskeskus Metka ry. Helsinki.
- Saaniolahti, Marja 1999. Lasten ja nuorten muuttuva mediakulttuuri. Tampereen Yliopistopaino Oy. Juvenus-Print. Tampere.
- Salokoski, Tarja & Mustonen, Anu 2007. Median vaikutukset lapsiin ja nuoriin - katsaus tutkimuksiin sekä kansainvälisiin mediakasvatuksen ja – säätelyn käytäntöihin. Mediakasvatusseuran julkaisuja 2/2007. Luettu: 20.5.2010 <<http://www.mediakasvatus.fi/publications/ISBN978-952-99964-2-1.pdf>>
- Sintonen, Sara (toim.) 2002. Median sylissä – Kirjoituksia lasten mediakasvatuksesta. Oy Finn Lectura Ab. Tampere.
- Stakes 2008. Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa. M 254. Helsinki. Luettu 28.6.2010 <http://www.mediakasvatus.fi/kehitys_ja_tutkimus/kirjasto>
- Suoninen, Annikka 2008. Mediakasvatus päiväkodissa ja esiopetuksessa. Mediakasvatuksen tilan ja Mediamuffinssi-oppimateriaalien käyttöönoton arviointi syksyllä 2007. Luettu: 17.8.2010 <http://www.kerhokeskus.fi/easydata/customers/kerhokeskus/files/liitetiedostot/mediakasvatus_paivakodissa_raportti_final.pdf>
- Suoninen, Annikka 1993. Televisio lasten elämässä. Jyväskylän yliopisto - nykykulttuurin tutkimusyksikkö. Tampere.
- Suoranta, Juha 2003. Kasvatus mediakulttuurissa – Mitä kasvattajien tulee tietää. Vastapaino. Tampere.

- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.
- Valkonen, S. & Pennonen, M. & Lahikainen, A.R. 2005. Televisio pienten lasten arjessa. Teoksessa Lahikainen, A.R. & Hietala, P. & Inkinen, T. & Kangassalo, M. Kivimäki, R. & Mäyrä F. (toim.) Lapsuus mediamaailmassa. Näkökulmia lasten tietoyhteiskuntaan. Gaudeamus. Tampere.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. 2. painos. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes. Helsinki.

LIITTEET

Liite 1. Teemahaastattelurunko lapsille

Mitä te harrastatte?

Katsotteko paljon televisiota?

Mitkä ovat teidän suosikkiohjelma(t) televisiossa, elokuvat?

Mistä te ette tykkää?

Mitkä ovat perheen aikuisten suosikkiohjelmia televisiossa?

Onko teillä monta televisiota päiväkodissa/kotona? Kuka niitä käyttää? Missä ne sijaitsevat?

Kuinka paljon katsotte televisiota päiväkodissa/kotona? Kenen kanssa katsotte televisiota? Yksin, vanhempien, kavereiden?

Kuka siitä päättää mitä katsotaan?

Katsotteko televisiota sukulaisten luona? kavereilla?

Onko teillä suosikkihahmoja?

Leikittekö te paljon telkkariin liittyviä leikkejä?

Pelottavatko jotkut televisio-ohjelmat teitä? Minkälaiset? Oletteko koskaan nähneet painajaisia niistä?

Kuinka paljon sinä kerrot tai haluat jutella televisio-ohjelmista äidin ja isän kanssa? Jutteletko koskaan niistä päiväkodissa?

Onko teillä kotona median erityisesti television käyttöön liittyviä sääntöjä, rajoituksia? Nukkumaanmeno-aika, milloin ei saa enää katsoa televisiota?

TEEMAHAASTATTELURUNKO

MEDIARUTIINIT

Mitä mediavälineitä (televisio, radio) teillä on päiväkodissa? Kuka niitä käyttää? Missä ne sijaitsevat?

Kuinka paljon katsotte televisiota päiväkodissa/? Kenen kanssa lapsi katsoo tv:tä?

Kuka päättää mitä katsotaan?

Mitkä ovat lasten suosikkiohjelma(t) televisiossa?

Oletko huomannut median vaikuttaneen lapsen leikkeihin tai muuhun tekemiseen? Miten?

Kuinka paljon tiedät lastenohjelmien sisällöistä? Mitä hahmoja, mitä tapahtuu jne.

Kuinka paljon lapset kertovat/haluavat jutella televisio-ohjelmista?

Kuinka paljon juttelette lapsen (kotona) näkemistä tv-ohjelmista, elokuvista?

Onko media aiheuttanut huolta tai ongelmia päiväkodissa? Millaisia?

Onko media tuonut erityistä ilon aihetta tai hyötyä? Millaista?

MEDIAKASVATUS

Kuinka mediakasvatus näkyy päiväkodissanne? Kuinka mediakasvatus huomioidaan päiväkodissa? Mitä tavoitteita teillä on?

Kuinka tärkeäksi koet mediakasvatuksen? Mikä sen merkitys on?

Tukeeko päiväkodin fyysinen ja psyykinen toiminta- ja oppimisympäristö lasten omien mediataitojen kehittymistä?

Minkälainen mediakasvattaja olet?

Koetko, että olet saanut riittävästi koulutusta mediakasvatuksen toteuttamiseen?

Onko teillä päiväkodissa median erityisesti television käyttöön liittyviä sääntöjä, rajoituksia?

Kuinka tuttuja elokuvien, tv-ohjelmien ikärajoitukset ovat?

MEDIAKASVATUSKUMPPANUUS

Kuinka paljon keskustellette vanhempien kanssa lasten/perheen median käytöstä? Onko keskustelua riittävästi?

Kuinka paljon vanhempien kanssa keskustellaan median merkityksestä ja vaikutuksesta?

Minkälaisia huolia vanhemmilla on ilmennyt median erityisesti television vaikutuksesta?

Onko päiväkodista saatava tuki mediakasvatukseen tarpeellista?

Kuinka paljon vanhempien kanssa juttelette median merkityksestä ja vaikutuksista?

Minkä koet vaikeaksi mediakasvatuskumppanuudessa?

Oletteko laatineet perheiden kanssa yhteisiä mediapelisääntöjä? Minkälaisia?

Minkälaisia keinoja teillä on ottaa puheeksi mediakasvatus vanhempien kanssa?

Tarvittaisiinko enemmän esimerkiksi vanhempainiltoja mediakasvatusaiheesta?

Mitä mieltä olet, jos päiväkotitekisi kodin kanssa enemmänkin yhteistyötä median avulla? Esimerkiksi sähköinen viestintä? Tarvitaanko sellaista päiväkodissa?

Liite 3. Teemahaastattelurunko lastentarhanopettajille

TEEMAHAASTATTELURUNKO

MEDIARUTIINIT

Mitä mediavälineitä (televisio, radio) teillä on kotona? Kuka niitä käyttää? Missä ne sijaitsevat?

Kuinka paljon katsotte televisiota kotona? Kenen kanssa lapsi katsoo tv:tä?

Kuka päättää mitä katsotaan?

Kuinka paljon tiedät lastenohjelmien sisällöistä? Mitä hahmoja, mitä tapahtuu jne.

Kuinka paljon juttelette lapsen näkemistä tv-ohjelmista?

Mitkä ovat perheen aikuisten suosikkiohjelmia televisiossa?

Onko media aiheuttanut huolta tai ongelmia perheessänne? Millaisia?

MEDIKASVATUS

Mitkä ovat lasten suosikkiohjelma(t) televisiossa, kuinka ne näkyvät kotona arjessa ja esim. leikeissä?

Mitä lapsi harrastaa?

Oletko huomannut median vaikuttaneen lapsen leikkeihin tai muuhun tekemiseen? Miten?

Kuinka paljon lapset kertovat/haluavat jutella televisio-ohjelmista?

Onko media tuonut erityistä ilon aihetta tai hyötyä? Millaista?

Onko teillä kotona median erityisesti television käyttöön liittyviä sääntöjä, rajoituksia?

MEDIKASVATUSKUMPPANUUS

Kuinka paljon keskustellette päiväkodin henkilökunnan kanssa lasten median käytöstä? Onko keskustelua riittävästi?

Onko päiväkodista saatava tuki mediakasvatukseen tarpeellista? Koetko saavasi riittävästi tukea mediakasvatukseen päiväkodista?

Kuinka paljon päiväkodin työntekijöiden kanssa juttelette median merkityksestä ja vaikutuksista?

Minkä koet vaikeaksi mediakasvatuskumppanuudessa?

Oletteko keskustelleet/laatineet päiväkodin kanssa yhteisiä mediapelisääntöjä? Minkälaisia?

Minkälaisia keinoja teillä on ottaa puheeksi mediakasvatus vanhempien kanssa?

Tarvittaisiinko enemmän esimerkiksi vanhempainiltoja mediakasvatusaiheesta?

Mitä mieltä olet, jos päiväkotitekisi kodin kanssa enemmänkin yhteistyötä median avulla? Esimerkiksi sähköisesti? Tarvitaanko sellaista?